

НЕЧИПІР ВИДОШЕНКО

(Робітник „Серпа і Молота“)

ДО ГУРТУ

(Оповідання)

I.

Остеронь стоїть хата Гаврусєва. Глибоко в землю сіла, й похилилась набік. Сліпує, жмуриться віконцями маленькими, шматтям картонного паперу залатаними замість скла.

Однісінька, ще без навісу й дверей, повітка вкрита густим бадиллям та огудинням гарбузовим, од вітру придавленим дрючками та одрізками. Сухоребра конячина, затуркана, загодована, похмуро блукає подвір'ям.

Ось все господарство Гаврусєвого батька.

Нижче розташувалась невеличка Стирчанівка. Криві й поплутані вулиці стирчанівські. Поміж неможлимих дворів, де-де стоять міцні середнячки.

Зразу за вигоном, з одного боку шляху, що веде до колективу, левада широко простелилась, зголіла, висохла, збита ратицями корів та копитами кінськими. З другого, з-за соснового лісу, визирає цегляний будинок, колись поміщицький, а тепер колектив. Звідтіл ранком і ввечорі лунами розноситься відгомін життя.

Гаврусь прийшов сюди, в колектив, до товаришів своїх—Павлуся та Захарка: найближчі сусіди були Гаврусєві колись.

Молодь саме гралася в м'яча. Пристав Гаврусь і собі, відчуваючи буяння між гуртом. Але, коли хлопці на заклик дзвоника рушили до кухні й сідали поряд за миски їжі, Гаврусь змушений був іти додому, і як підходив до хати, його знов окутав старий сум та знебага до батькового господарства.

Не чути тут гомону дзвінкого; немов би після пожежі стоїть подвір'я,—могильна тиша. Тільки в хаті, в надвечірній сутіні Гаврусів батько ходив від дверей до столу. Міряв, люттю отруєний, Афанасієвими словами зраджений, кроками важкими підлогу.

Жадібно, смакуючи, палив цигарку за цигаркою, з рішучістю сплюгував на підлогу харкотиння, хрипів:—життя, ніяк не вилізеш із злиднів отих довговічних. Ох, як надокучило так товктись на світі.

Зажурена, виснажена мати хитала на батькові слова головою:

— А може туди,—показала рукою убік колективу—пошукаємо кращого. Люди ж шукають.

Гнівню заклекотіло в грудях батька. Вибужнуло, мов з рушниць.

— Кажеш туди... Чого ж ждеш?.. Мене?.. Щоб я пішов?.. Не жди!.. Бери манаття... Бери Гавруся, і щаслива вам стежка—він рветься ж туди увесь час.

Заметушилося серце Гаврусеве. Закалаталось в клітині грудній так часто, часто.

— А ви, тату?

Знов запалює батько цигарку, вдивляється крізь трикутну скляночку вікна на освітлено-прозоре, проміннями місяця покращене, подвір'я, навпроти безпритульну повітчину—дозрілої відповіді шукав.

— Пожду, побачу, що вийде з тими. Кінці не доходять!

Світила лямпу мати, недовірливий погляд кидала на батькове лице.

— А там... добрі люди стирчанівські пліч-о-пліч зі мною. Не допустять. Отже й сьогодні Блощиця Афанасій нащось запрошував.

Серед тієї напруженості стоїть у хаті тиша. Скрипить тільки на стіні старенький, мухами засиджений, годинник, рівномірно за кожним рухом маятника. Удливі думки, комашнею лізли в голову, в них обезсилена мати не знаходила найліпшої, доцільнішої для виходу. Згорбилась, втягнула шию у вузькі, сухі плечі, а очі нишпорили по драненьких латаних штанчатах Гаврусевих з закоченими по коліна холошами.

II.

Марусенька, радіючи, вихвалялася перед іншими, йдучи зі школи:

— Вже батько вчора подав заяву до колективу. Скоро й я буду там, де Павлусь та Захарко.

Наперед, підстрибуючи, з гордістю вискочив Панас і собі:

— Наші ще на тому тижні подали, вже й працювати ходили... Певно днями переїдемо.

Ці вихвалки вражали, дратували Гавруся. Коли б його батько вступив до колективу, він теж не мовчав би й хвилини. Ще далше вискочив би наперед і ще гордовитіше напіввиголкнув:

— А наші теж. Хоч би скоріше. Ой як хочеться! А ще чий вступають?

Прийшов додому, попоїв і пішов за село в степ на свій лан, до батька. В руці ніс зав'язані у материнину хустку горщечок з недавно звареною юшкою та шматок хліба. Йшов межами, поспішав. Зупинився й спостерігав за жовтенюкою пташкою, що сиділа в маленькій озимині, а коли згадував материний наказ, знов біг підтюпцем, спотикаючись на нерівних межах.

— Чи скоро вже та «Куряча могила»—наш лан,—шепотів сам до себе Гаврусь, переминюючи з руки на руку вузол—далеко ж таки..

— Хороше в колективі. На ганку став—ось тобі лан перед очима—думав Гаврусь,—а тут верстов п'ять. Невеличкий довгастиий клаптик твердої грудкуватої ріллі, ще де-де стремить через нерівні борозди торішня стерня. А поруч косуватий шматочок озимого клину тільки-тільки зеленіє.

— Ху, аж ноги смикає, доки дійшов—клав Гаврусь вузол обережно біля веза

А батько волочив засіяне. Тільки-тільки рухається конячина, переступаючи натрудженими ногами. Згорбившись, пнеться, тягне важку борону.

Іноді коняка зупинялась і важким глибоким дихання сопла, тоді батько тюжив її батою, покрикуючи:—Ану буланій! Вже став, ірודה душа

в тобі. Чи довго стоятимеш? Ух ти ідіот такий банькатий. Н-о-о-о!

Гаврусеві ставало жалко й він... просив:

— Не бийте ви його дуже. Хіба він винний. Може не проти сили.

— А їсти так проти сили!—Глузливо відповідає батько,—що не дай. Жалко, що обмаль.

— Так от, хай відпочине, а ви сідайте попоїсти, ось юшки приніс.

Спинив буланого. Неохоче всміхнувся, витер чоло, погладив по голівці Гаврусевій.

Гаврусеві було дуже приємно від незвичних пестоців батька, але зараз же, як та ненажерлива п'явка вп'ялась у мізок думка про вихвалку Марусину, про радість Панасову. І мов затупленою голкою злегка шпигнуло десь біля серця. Болісно, ущіплюю поранило. Зникла, зів'яла коротка хвилинка радості.

— Тату.

— Що, сину? Що, Гаврусик?

— Уже й Карпівські й Сидорівські в комітет заяви подали.

І думав: «Ось скаже батько, що час подавати і нам...».

— Де це ти чув?—перебив думку батько.

— Де? Хвалилася Маруська сьогодні. А Панас такий гордий, радіє.

Казав днями переїдуть.

— Хай переїжджають, сину. Нам до чужих справ не мішатися,—ніяково промурчав батько.

Незадоволений батьковими словами, Гаврусь настирливо питав:

— Скоро й ви подасте? Еге ж.

— Мо й скоро.

— Якби сьогодні надвечір. Щоб разом з Маруською, з Панасом...

Я й заяву б написав. Я вмію.

— Треба почекати.

— І довго?

— Туди далі.

— А чом не зараз, не сьогодні, не завтра?—в'їдливо домагався певних батькових слів Гаврусь.

— Ще порядочні люди не йдуть, сину.

— А Сидорівські, а Карпівські вдвічі-втричі краще живуть від нас. І більше мають усього.

III.

Гавруся запрошували хлопці.

— Приходь.

Захарко хвалився:

— Знаєш, у нас у колективі скоро зорганізуємо піонерзагін. Павлусь перебив:

— Оце нещодавно з Круглих хуторів четверо сімей вступили. Піонери —завзяті хлопці, дійсні ленінці.

І помовчавши додав:

— Аж п'ятеро їх, та один комсомолець.

Гаврусь мовчав. Мовчав, і мов кістки малі, тонкі, з ребер риби, ковтав ці слова товаришів.

— Побачу. Прийду, як ніщо не перешкодить.

— Приходь... у нас у колективі не те, що в тебе дома. Є шпанка...

Правда зеленувата ще. Ну, й добра—запропонував Захарко.

— Завтра—вигукуючи одказував услід хлопцям Гаврусь—і багато?

Ті озираючись—теж вигуком.

— Дуже багато... Самої шпанки трохи не десятина.

— Ого!

Захарко раптом зупинивсь:

— Маруся вже в колективі Панас. Знаєш?

— Та чув—насилу вимовивши слово од гніту, відповів Гаврусь.

Ішов здимаючись на сору до своєї домівки. Ішов і мрійно задумавсь.

— Бідняк з бідняків батько. Такий же, як і інші, що вже в колективі. І що батько думає? Доки він так житиме? На що чекає. Не каже, не допитаєшся. Мати така, що й сьогодні б, але батько...

А ввечері батько на когось очікував: то сидів і вперто дивився, примружуючи око у побиті шибки проти лічного вікна, дивився, напружуючи зір, туди десь далеко, на вигін, де живе Афанасій Блощиця. Часом виходив на декілька хвилин з хати. Мати дещо ладнала: витягла з скрині нову мережану скатертину й застеляла старий кривоногий стіл.

Гаврусь спитав матір:

— Завтра свято чи що?

— Ні. Буденний день,—відповідала,—а що, хіба до церкви дзвонили?

— Та ні. То я дивлюсь, що як ніби до свята готуєтесь.

— Це, сину, так просто... Може хто з чужих людей зайде... а воно... чорне—ніколи за тими відробітками проклятими і попрати.

Хотів щось сказати Гаврусь на материну балачку, та тільки махнув рукою, стримавсь.

Незабаром рипнули двері і в хату тихо, переступаючи, латаний брусом дубовим, поріг, увійшов Афанасій Блощиця: бородата, кремезна постать. Опецькуватий дядько, але міцний, м'язистий. Привітавшись на материні запрошення, сів на табуретку. І на кожне уривчасте батькове слово понуро кивав головою, даючи згоду, та плував єхидними очима по хаті.

Батько до Гавруся:

— І чого це ти дома окочурюєшся. Як коли, так і до хати не докличешся. А то... Ти б пішов пробігався до хлопців.

Гаврусь завагався:

— До кого я тепер піду?

— До своїх товаришів.

— Мої товариші всі в колективі, тільки я...

Не dokonчив. Замовк.

— А ти б ось пішов до їхнього Ванька—обізналась мати.

Приснув Гаврусь:

— Не хочу. Не піду я нікуди.

Тоді Афанасій звернув увагу на Гавруся:

— Такий парубск, що наче б ех... Ми в таких роках було скрізь вибігаємо... Однії миті не всидимо...

— Не хочу й я сидіти. Краще ляжу та засну. Голова болить.

Відійшов до сіней, колупався пальцем в одвірку і тихо нерозбірливо шепотів:

— З Ваньком. Посилають куди. До Ванька їхнього. Чи я коли з ним товаришував? Ні. Щоб я гуляв з ним, тим паразитом вредним, з таким задавакою язикатим. Учора з-за хвіртки голодранцем взивав, а сьогодні «іди Гаврусе до Ванька»—куркульської гадюки. Он хлопці—піонери, учні, вкупі вступили в школу, сидимо за однією партою. Тільки, що вони в колективі, а я... Зашкріб п'ятернею потилицю. Зідхнув і думав, рішуче лягаючи на полу:

— Хочете, щоб я з очей зійшов. Дідька лисого. Упруся і не піду. Ляжу, ніби спатиму. А там... що ж буде?

Ліг Гаврусь і ніби спить: насильно очі стулив і терпів, непомітно ковтаючи слину, що збиралась у роті. Інколи дригне ногою, ніби сонний, замурчить, ніби, що сниться страшно, полохливе.

Афанасій товстим басом протяжно казав:

— У жнива допоможу. Такому, як ти, я ніколи не відмовлю.

— Пожалуста. Будьте добрі—ласкаво звертався батько.

— Будь спокійний, Романе Андрійовичу. Хто для мене хорош—я тому чим зможу. І плугом і сіялкою. Ви для мене—я для вас. Ну, а як прийдеться тим, що в комуні—зась...

— Зась—протягнув батько.

— Будь певний. Вже краще мене ніхто не знає. Наперед за два роки знаю, що станеться. Ви тільки за мною конечно—гарабанив пальцями об стіл.

— А як же.

Батько моргнув матері і на столі з'явилась закуска та декілька пляшок горілки, батько, наливаючи чарку припрошував:

— Пий, Афанасію.

Той спершу ніби неохоче, але потім хоробро простяг руку:

— Вашому здоров'ячку. А ви ж?

— Я зараз. Пийте.

Афанасій знов таким переказом:

— Ну, будьмо... За ваше здоров'я,—жалібно, смаковито перехилив, крякнув і закрутив свої розкішні вуса.

У Афанасія крутилося в голові, літали метелики...

— Що ж хочуть зробити?

— Що? Не розуміючи Афанасія, дививсь напружено прямо в його вічі Гаврусів батько.

— Буцім то повстають на мене й Корнія. Кажуть, що ми агітуємо проти...

— Ну?

— Та вроді б то якісь міри будуть застосовувати. Від громади постанову добитись хочуть.

— Цього не буде... індик думав та здох—підтверджує батько.

Тоді знов здивовано:

— Що я кому зробив: кому я відмовляв. І так стараюсь всіх вас бідноту обсіяти й обжати. Хоч той і Охрим. Лад даси йому в господарських справах, а він з жінкою відполе там, чи де інш допоможе. Забув тепер усе, вступив у колектив, не здоровкається, не дивиться. Розумний став і дітей навчає, настринчує. Його Галька так допекла моїм дітям глузуванням, що вони заплакані поприходили. «Кугутяки, каже, довгоносики... миколаївські»—ви ж подумайте. Прикусив губу Афанасій. Насупив густі, чорні брови.

А Гаврусь увесь час лежав і дух причаїв. Лежав і все слухав.

IV.

Чого батько не хотів йти в колектив Гаврусеві стало нарешті зрозуміло. Батько слухав Афанасія, а Афанасій з Корнієм багачі були колись, на все село. Афанасій сам разів декілька приходив до батька, то часто закликав його до себе і обіцяв допомогти при всякій господарчій потребі своїм реманентом, худобою, позикою, а за це батько з матір'ю тижнями відробляли на Афанасієвім полі, городі, в дворі. Часто і Гаврусеві доводилось брати сапу і йти допомагати кінчати останню десятину картоплі чи баштану. Спершу думав Гаврусь так: батько не в силі, неспроможний з тієї десятини-півтори упорати врожай і од щирого серця прохав тоді дядька Афанасія. Але коли Гаврусь підслухавши, гаразд обміркував, то зрозумів, що воно не так: Афанасій сам того хоче, щоб побільше і частіше до його зверталися, а він виставляв тоді свої умови відробітку. Як яка кампанія господарська—сам уже знав, що батько потребує допомоги і приходив. Приходив і розпочинав давати свої обіцянки підтримати батька і тим і тим, а кінчав проханням захищати на зборах, вислухувати всі наміри бідняцькі, сіяти Афанасієві слова. Клявся тоді батько відстоювати Афанасієві інтереси проти колективу.

І тепер вже впевнено, відверто казав Гаврусь батькові.

— Ти слухаєш дядька Афанасія...

— Треба таких, як він слухати. Хто зна, як би ми на світ дивились, коли б не добрі люди.

— Як би не він, ви давно б записались у гурт і жилося б краще—ще впевненіше, почувуючи себе дорослим, казав Гаврусь.

— І який розумний, поки батько та мати годує. Хай, як підростеш, станеш парубком, оженишся собі і будеш в своїм господарстві тоді, що сам схочеш те й зробиш. А тепер ти ще малий, рано берешся вчити батька, як і що,—трохи сердито відповів батько.

Але Гаврусь стояв на своєму.

Аджеж у школі він вчив про революцію, класові суперечності, що таке куркуль і як вони агітують, щоб не йшли в колектив. І це якраз сталося з його батьком. Вговорював батька, дужче допікав.

— Бач, як правда в вічі заколола. Думаєте вже я так нічого й не розумію?

Зв'язував зламану головою батько і як що вкусило, гукнув на його.

— Цить!

— Чому ж інші, такі ж як і ви тату, не зв'язувались з Афанасієм та Корнієм, а пішли до колективу. Середняки і то йдуть,—продовжував квалливо Гаврусь, не відходячи від батька.—От, хоч би й ті Методіївські—дома, раз на місяць куштували молоко, коли хто заради празника приносив, а тепер кожного дня попивають, бо в колективі двадцять три корови.

— Я що казав?—ще нервовіше погрожував батько.

— Що?

— Щоб ти мені, сучий сину, прикусив язика.

— Он хлопці... Чуть не плачучи, продовжував Гаврусь, а далі похнюпився й плачучи пішов до матері.

Побачила мати, схопилась од несподіванки.

— Що з тобою, Гаврусю. Булана мо задки вдарила?

— Булана там...—в землю дивився син...

— А що ж?

— Казати не можна...

— Ну вже... Перестань... розкажуй...

— Батько трохи не бив за те, що я...—дрібно-дрібно покотилися слюзи.

— Та—доказуй же защо.

— Та що балакав.

— Ото-то, сину—взяла Гаврусеву голову в обійми й витирала пучками слюзи з почервонілих очей.—Нащо ти йому нагадуєш, знаєш, як він не любить, про це говорити.

Гаврусь не знаходив, що сказати, мовчав.

Зрідка ходив Гаврусь у колектив. Коли забажається, він намірявся йти, а потім залишав свій намір і йшов спати. Як не хотілось бути повсякчас в гурті, між хлопцями, але просто йти було якось Гаврусеві соромно.

Самітний ходив по двору й збираючи черепки, кидав на горобців. Тягло до хлопців, до колективу. Вийшов за двір, спустився в село, і пішов прямуючи через ліс ген до колгоспівського будинку. Там, на майданчикові саме хлопці ганяли м'яча. Метушились, галасували. Багато їх.

Гаврусь несміливо підійшов.

— Добри вечір.

У відповідь злилось декілька голосів:—здоров ,здоров!

Хлопці з захопленням ганяли м'яча.

Хотілось і Гаврусеві. Але він не насмілювався. Та Панас, ніби відчув це Гаврусеве бажання, й запропонував:

— Будь, Гаврусь беком.

— Буду—підступив на крок, але раптом голосний вигук зупинив:

— Не треба його. Не приймать!

Панас скипів:

— Чого?

— Він не в колективі. Хай як буде.

— Та при чім же він. Батько винний.

Але більшість:

— Ні, ні. Не треба. Беком он Серьожка буде ще кращим.

Гаврусь стояв, червонів і тільки десь взялось не до речі слово:

— Я Ленінець. Це... Та я ж...

Зі сходу чорною завісою насував вечір. Попереду їхали, торохтячи два колективістських трактори. За ними недалеко рухався гурт колективців з поля, прямуючи до будинку, та покінчивши працю йшли вечеряти.

Всі хлопці побігли туди, до тракторів. Почуваючи себе ніби зайвим та не мігши перемогти бажання біг і Гаврусь. Бігли і чіплялись на залізного коня, обсідали мов в'їдливі мухи.

Захарко підняв руки й захоплено гукнув.

— Но! Сідай і ти Гаврусь до гурту.

— А хіба він в нашім гурті?—Почувсь Гальчин голос.

Гаврусь своє бажання приховував і з поважним видом, як дорослий йшов слідом за трактором.

V.

Гаврусь домагався настирливо, уперто, але батько мовчав, тоді, щоб допекти йому кинув:

— Мабуть ви мені й не батько.

Це вразило батька до нестями. Ще трошки помовчавши, звернувся до матері:

— Отакі... Оце певно той син, що догодує до смерти. Доведеться з торбою собак по дворах дражнити. Ще ж малий, та які коники викидає. Доскіпувався до Гавруся.

— Чого? Чим я не батько? Ну, а мати,—те ж тобі—не мати?

— Ні, мати моя.

— А я не такий хіба, чищо?

— Отже, що ні. Мати розуміє, що й як.

І притулившись до матері, продовжував:

— Ви хоч би пішли подивилися. Не те там, що торік було. Вже два трактори. Будинків для житла настроїли. Свиней розплодили, корів, птиці, садок, і людей так цілий гурт, а що в нас? Недоїдаємо, все роби, а користі мало. Все нема, все не хватає. Ніколи радості не бачиш.

— Вспіємо ще. Який ти нетерплячий—відповів батько.

— І не кажіть цього. Ідуть такі, йдуть і ви. Не хочете, сам піду.

Так і зробив. Другого дня, прямо зі школи пішов з хлопцями до колективу. Хлопці здивовано питали:

— Чого ти не заходиш додому.

— Хочу в колектив, до вас.

— Ти б відніс торбинку з підручниками. Попоїв дома. Потім прийшов.

Гаврусь думав мовчати про свій намір, щоб не сміялись хлопці, але потім не втерпів:

— Я хочу бути в колективі.

— Назавжди?

— Назавжди.

— А батько?.. Просто сам?..

— Та він не хоче.

— Що ж він каже?

— Його Афанасій збиває.

Захарко визвірився.

— От гад. Він і до нас попоходив. Все вговоряв батька. А батько сказав, що я з своїм розумом. Не треба, каже, щоб ти мені помагав. Наша стежка бідняцька до колективу.

Потім додав гордовито:

— Батько не дурний.

— Якби ж у мене був такий батько,—казав напівплачучи Гаврусь.

Йшли і мовчки. Вже, як минули ліс і стало видно колективний двір, Панас сказав:

— Хороше в гурті. Отак якби комуною сіл десять, та щоб безмежне поле... Ух... тракторів отих якби постановив вряд штук десять—п'ятнадцять, за день і рілля готова.

Гаврусь мовчав. Тільки хотів щось одказати, як Павлусь поспішився...

— Колись так і буде.

Увійшли в двір. Біля коровника зупинилися: ось корови проти сонця стоять. Гріються, жмурливо ремигають.

— Он, наша «німка»—обізвалась Галя. Була яка худа вдома, по три шклянки молока давала. А тепер поправилась, а молока надоюють, так зроду стільки не бачила.

— А знаєш чого то?—спитав хитро Захарко.

— Догадуюсь.

— А чого?

Галя замислилась. Потім одрубала.

— Що стоять, а не пасуться.

— Вірно. То вони стоять та їдять, а то, як там наїдяться на тій збитій толоці.

— Ідем—скомандувала Галя.

Панас зупинився, звернувшись до Гавруся, що був сумний, несміливий.

— А ти чого відстаєш. Ідем у гурті. Голодний не будеш. Хіба в нас їсти нічого?

— Ночувати з вами буду.

— Добре... Ми спимо надворі на свіжому повітрі... Так лікар, як приїжджав казав. Ось поїмо, вирішимо завдання на завтра, погуляємо трохи, і

ляжемо. Ми з тобою на одній койці. Помиримось,—привітно вговоряв Захарко.

Між гуртом так швидко й непомітно сходив час. Гаврусеві було і сумно і весело. Сумно тому, що він такий малий. Гаврусь самовільно пішов до колективу, залишивши батька й матір. Думки снувались тінню. Про те, хто буде ввесь час годувати тут, прати білизну, коли без батька приєднатися до колективу. Хоч би не було. А то ж є, скажуть, іди до батька.

Ранком Гаврусєва мати хвилювалася, ходила по селу, кожного пита-лася:

— Чи не бачили часом мого Гавруся.

— Ні.

Нічого не сказавши, повернулася мати, за двором постояла,—піду до школи.

Поспішаючи, вскочила в город школи, аж ось і Гаврусь вискочив на ганок з перерви. До матері назустріч кинувся.

— Ма-а-мо...

Стріпонулась Гаврусєва мати. Хвиля холодна прокотилася по її тілі. Як зупинилась так і стала нерухомою, мов прикувало до землі.

— Ти живий ще? А я цілу ніч журилася.

— Живий,—сміявся Гаврусь.

— А був де?

— У колективі.

— О, ненько моя! Голодний?

— Я, мамо, вдома голодніший був.

Дивувалась. Усміхнувшись, верталася, застережила:

— Сьогодні нікуди не смій... Зі школи прямо додому.

Хотів і сьогодні піти до гурту. Постояв біля стежки, що звертала і покрутилась на гору до його хати. Подумав, рішив.

— Додому піду. Не пішов би та жалко матері.

А вдома підперши голову руками, край столу сидів батько суворий. Сидів і щось думав важливе, у думці розв'язував. Мучили думки і він напівголосом щось бурмотів, стукаючи рукою по столі. Не може заспокоїтись. То встає і довго ходить з кутка в куток хати. Нервово скубе, кусає розкуйовджені вуса, то знов зморено сідає, говорить тихо, немов собі, на матір позирає.

— Що робити... І нащо було мені йти на ті прокляті збори. Чи змогли мої слова... Ні... Тільки набув слави... докорів... куркульського підлабузника... ворога... Що сказав за Афанасія так уже й ворог... Ех... Може й помилився, так що ж тут?

Мати мовчала. Сиділа схиливши голову. Латала Гаврусєву сорочку. Підвела виснажене лице, немов піском засипане, худорляве, протяжно вимовляла:

— Заводити не треба було б чорт знає з ким. Чом не зробив так, як інші. Де тоді розум дів?

Батько встав знов з-за столу. Ходить по хаті, тре міцно чоло долонею.

— Чого ж ти раніше... Тепер пізно. Помилився...

— Перемовчувала... Он Гаврусь казав, ти дуже слухав?.. Трохи лушні не скинув хлопцеві за це...

Крутив цигарку, напружено, дивився на Гавруся.

— Іди, тату, в колектив. Іди. Тільки так... Інакше не можна... крізь сльози вимовив Гаврусь.

Батько майже цілу ніч не спав. Уперто думав про свій тяжкий стан, шукав очима у темряві шляху. Гнітили камінем думки, точили, ссали мозок. І аж перед світанком рішив стати на шлях, який ввесь час пропонував Гаврусь—до гурту.

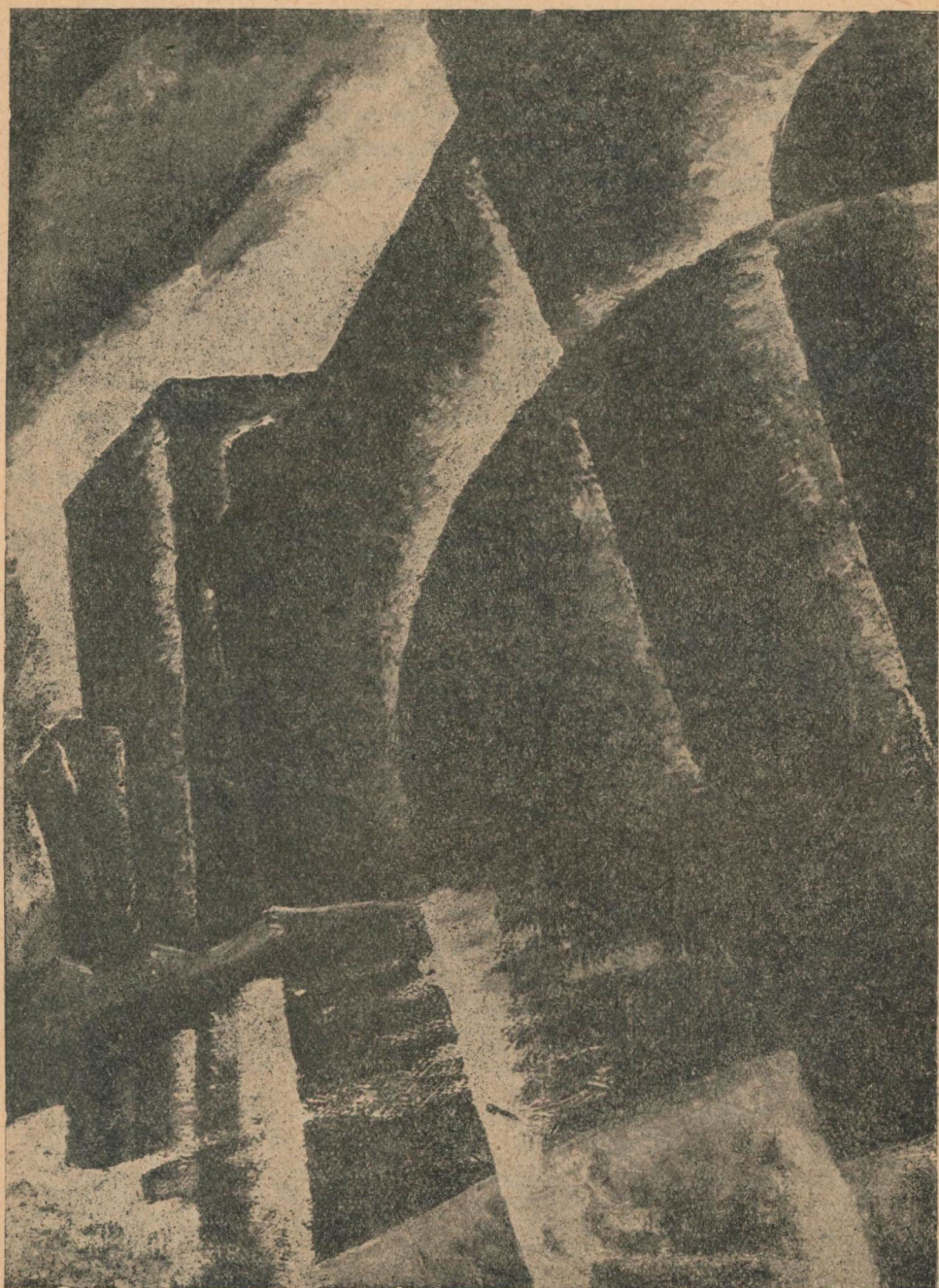
Ранком, рішуче, махнувши рукою, звернувся ласкаво до Гавруся.

— Пиши заяву.

Заблищали Гаврусеві очі, забігали по лінійках паперу, а перо так швидко, швидко бігало в його руках і позаду вже ставали гарно розбірливо виведені рядки слів, що їх казав батько.

В той день Гаврусь був живий, бадьорий, як і колись.

ГЛУЩЕНКО

Міст

ПІДСУМКИ ПАРТІЙНИХ З'ЇЗДІВ

XI Всеукраїнський та XVI Всесоюзний з'їзди проходили в обставинах розгорнутого соціалістичного наступу в СРСР по всіх фронтах, і глибокого економічного занепаду в капіталістичних країнах.

Першим з'їздом, який накреслив програму практичного здійснення ленінських заповітів щодо індустріалізації країни, щодо перетворення СРСР із країни аграрно-індустріальної в країну індустріально-аграрну, був XIV з'їзд. Цей з'їзд проходив під гаслом розгорнутого й рішучого наступу по всьому фронту промисловости та торгівлі.

XIV з'їзд, всупереч об'єднаній троцькістсько-зінов'ївській опозиції, відстояв ленінське вчення про можливість будівництва соціалізму в одній країні, сказавши, що єдиним шляхом до будівництва соціалізму є шлях індустріалізації СРСР.

XV з'їзд був з'їздом, що накреслив соціалістичні шляхи розвитку сільського господарства.

Без переведення дрібних індивідуальних бідняцько-середняцьких господарств на шлях колективізації, без ліквідації капіталістичних елементів на селі, що базою для них є дрібне товарове виробництво—неможливе переможне соціалістичне будівництво в СРСР. От чому XV з'їзд партії головним завданням часу визнав колективізацію та кооперування дрібного селянського господарства, так формулювавши це завдання: «В сучасний період, завдання об'єднання й перетворення дрібних індивідуальних селянських господарств на великі колективи повинно бути поставлене як головне завдання партії на селі. Рішуче зазначаючи, що цей перехід можна провадити лише за згодою на те трудящого селянства, партія визнає невідкладним завданням — широко розгорнути пропаганду конечної потреби й вигідности для селянства поступового переходу до великого громадського сільського господарства та всебічно стимулювати на практиці елементи великого колективного господарства, що вже є й помітно зростають». (З резолюції XV з'їзду ВКП).

На основі постанов XV з'їзду, партія повела політику посиленого обмеження та витиснення куркульства.

Отже, цілком зрозуміло, що лише дякуючи більшовицькій послідовності й рішучості, з якою партія під керівництвом ЦК перетворювала в життя постанови попередніх з'їздів, борючись проти всяких опортуністичних збочень, ми дійшли тих велетенських успіхів, підсумки яких підводили XI та XVI партійні з'їзди.

XVI з'їзд був один із небагатьох з'їздів, на якому не було оформленої опозиції, на якому партія була репрезентована такою монолітною, такою

з'єднаною волею переможного соціалістичного будівництва. Ніхто з правих лідерів перед лицем велетенських досягнень партії не посмів виступити проти лінії ЦК, навпаки, хоча з дипломатичними обходами, що далеко не могло задовольнити з'їзд, праві примушені були визнати правильність лінії партії.

Правильність цієї лінії яскраво відзначається по всіх ділянках так в будівництві соціалізму в СРСР, як і в оцінці становища в капіталістичних країнах.

Іще на XV партійному з'їзді тов. Сталін говорив: «Зростає найглибша й найгостріша криза світового капіталізму, що спричиняється до нових воєн і загрожує існуванню будь-якої стабілізації». Чи потвердилася ця прогноза, що її дав тов. Сталін та XV з'їзд партії?

«Світова економічна криза, що розгорнулася на основі забарної кризи капіталізму і що загострює до краю всі основні суперечності капіталістичної стабілізації, цілком і повною потвердила аналіз XV з'їзду ВКП та VI Всесвітнього конгресу Комінтерну про чимраз більший розвал капіталістичної стабілізації». Так оцінює сучасний стан капіталістичної стабілізації XVI з'їзд у резолюції на доповідь тов. Молотова. І ті дані про стан капіталістичних країн, що їх наводили у своїх доповідях на з'їзді тов. тов. Сталін та Молотов, яскраво потверджують цю аналіз.

Більше як 6 мільйонів безробітних в ПАСШ, близько 5 млн. в Німеччині, близько 2 млн. в Англії, по мільйону в Італії, Південній Америці, Японії, по 500.000 в Польщі, Чехо-Словаччині, Австрії, гостро виявлена криза, особливо, великого промислового виробництва, скорочення зовнішньої торгівлі — ось ті «досягнення», що супроводжують капіталістичну стабілізацію.

В зв'язку з тяжким матеріальним становищем робітничої класи капіталістичних країн дедалі зменшується споживання продовольчих культур, що не може не спричинити величезних перешкод для розвитку капіталістичного господарства. Так, споживання пшениці та жита на душу населення в 1928 році зменшилося проти довоєнного часу — в Англії на 10%, в ПАСШ — на 13%, в Німеччині — на 18%. Світова продукція цукру за час з 1923-24 р. по 1927-28 рік перебільшувала світове споживання в середньому щорічно на 1,8 млн. тонн.

А що говорили праві опортуністи на чолі з тов. Бухаріним? Вони, слідом за соціалдемократією, повторювали теорії про «організований капіталізм», вони говорили «про пом'якшення внутрішніх суперечностей капіталізму», вони твердили «про винятковість американського капіталізму, що не підпадає ніяким кризам» і т. ін. і т. ін.

Останній період від XV до XVI з'їзду був переламним так для капіталістичного світу, як і для СРСР. «Але між цими двома переломами — каже тов. Сталін — існує ґрунтовна різниця. Тимчасом, як перелам цей визначив для СРСР поворот в бік нового піднесення, для капіталістичних країн перелам визначав поворот до економічного занепаду. У нас, в СРСР, дедалі більше піднесення соціалістичного будівництва і в промисловості, і в сіль-

ському господарстві, у них, у капіталістів — дедалі більша криза економіки і в промисловості, і в сільському господарстві».

Дані, що їх наводив у своїй доповіді тов. Куйбишев, про виконання п'ятирічного плану промисловости, досить повно промовляють про те, як переможно будується соціалізм в СРСР.

За 2½ роки, що відділяють нас від XV з'їзду, партія, під керівництвом ЦК, подвоїла довоєнний рівень виробництва.

П'ятирічний план розвитку народнього господарства, що його було складено за директивами XV з'їзду, в основному за перші два роки не лише виконано, але й перевищено. В галузі промислової продукції п'ятирічний план ґрунтувалося на тому, що в 1928-29 році зростання цієї продукції дорівнюватиме 21,4%, а насправді ми досягли 23,7%. За планом на 1929-30 рік передбачалося 21,5%, а маємо 32%. За п'ятирічкою в 1930-31 році зростання передбачалося в 22%, а запроєктовано 47%. Отже, вже за перші три роки п'ятирічки зростання промислової продукції становитиме 250% проти 180,1%, передбачуваних у п'ятиріччі.

Зокрема у нас на Україні ми маємо величезні успіхи щодо розвитку промисловости й, насамперед, важкої. П'ятирічний план розвитку української промисловости по основних галузях за два роки не лише здійснювалось, але й перевищувалося. Так, щодо вугілля це перевищення сягає 13%, щодо чавуну—17%, щодо руди—27%, щодо с.-г. машинобудівництва—35% і т. ін. Замість намічених за п'ятирічкою 1.141 млн. крб. капіталовкладень в українську промисловість фактично було вкладено 1.400 млн., тобто більше на 23%. За останні три роки основний капітал української промисловости збільшився майже вдвоє.

От темпи розвитку промисловости. Чи знає хоч одна країна в світі щось подібне до цих темпів? Тов. Куйбишев у своєму прикінцевому слові на XVI з'їзді вказував, що фашистська Італія за 14 років (з 1913 до 1927 р.) спромоглася збільшити обсяг свого виробництва на 14% (по 1% на рік!), а соціальнофашистська Німеччина за 16 років побільшила своє виробництво на 17%. В той час, коли приріст в нашій соціалістичній промисловості в один рік сягає 32—47%, коли ми обганяємо нечувані темпи п'ятирічки, залишаючи їх позаду і вже наступного 1930-31 господарчого року, досягаючи такого зростання промислової продукції (47%), що лише загальна кількість продукції цих 47% буде дорівнюватись обсягу продукції всієї великої промисловости довоєнного часу.

Отже, без фінансової допомоги зовні, в умовах ворожого оточення, в умовах агресивних дій з боку капіталістичного світу, непохитно йде шалений ріст соціалізму в СРСР.

В чому секрет цього росту? Пригадаймо часи громадянської війни. Країна була виснажена попередніми роками імперіалістичної війни. Розруха, голод, обшарпана, боса, без зброї, без кваліфікованих командирів наша Червона армія перемогла одиту, озброєну за останнім словом техніки, з найдосвідченішими командними силами армії Антанти, Денікіна, Колчака, поляків, Врангеля. Чи не здавалася тоді буквально чудом оця перемога?

Аджеж капіталісти ніяк не могли зрозуміти, в чому секрет цієї перемоги. Чи не те тепер на фронті господарчого будівництва? Аджеж і нині капіталісти сміялися з нашої п'ятирічки, називаючи її «більшовицькими фантазіями». «Коли п'ятирічний плян можна було б виконати в 50 років, то й тоді це було б грандіозно, однак, це утопія». Так говорив один німецький економіст Кремер в своїй промові про п'ятирічку. Та не лише капіталісти, а ще зовсім недавно дехто у нас розцінював п'ятирічку як фантастику. А ось тепер ця «утопія», ця «фантастика» є реальністю, що її передбачені темпи навіть випереджає дійсність.

В чому ж причина нашого економічного піднесення і кризи в капіталістичних країнах? «Причина у відміні економічних систем у нас і у капіталістів. Причина — в неспроможності капіталістичної системи господарства. Причина — в перевагах радянської системи господарства перед системою капіталістичною». (Сталін. Політзвіт на XVI партз'їзді).

Як і тоді, в часи громадянської війни, так і тепер, в епоху розгорнутого будівництва соціалізму, запорукою нашої перемоги, наших успіхів є монолітна ленінська єдність партії, її нещадна боротьба проти всякого опортунізму, безмежний авторитет партії в робітничій клясі та трудящих масах, активність цих мас, що визначається в широкому розвитку серед робітників соціалістичного змагання та ударництва, мобілізація цих мас за більшовицькі темпи соціалістичної реконструкції країни, піднесення трудового ентузіазму.

«Соціалізм не тільки не вгашає змагання, а навпаки, вперше утворює можливість застосувати його справді широко, справді в масовому розмірі, втягти справді більшість трудящих на арену такої роботи, де вони можуть виявити себе, розгорнути свої здатності, виявити таланти, що їх в народі непочає джерело та що їх капіталізм мняв, давив, душив тисячами й мільйонами» (Ленін).

«Найвизначнішим у змаганні є те, що воно робить ґрунтовний переворот у поглядах людей на труд, воно бо перетворює труд з ганебного й важкого тягара, за який його вважали раніше, на справу честі, на справу відваги й героїства». (Сталін).

XVI з'їзд накреслив дальшу генеральну лінію розвитку нашої промисловости. З'їзд рішучо відкинув так троцькістсько-правоухильницьку теорію кривої, що згасає, за якою «коефіцієнт росту в наш час повинен бути знижений», як і капітулянтські теорії правих з рівнянням на вузькі місця.

Замість цього з'їзд ухвалив «забезпечити і в подальшому бойові більшовицькі темпи соціалістичного будівництва, домогтися справжнього виконання п'ятирічки в 4 роки». (Резолюція XVI з'їзду на звіт ЦК ВКП).

З'їзд затвердив постанову ЦК ВКП про доведення виробництва чорної металургії на кінець п'ятирічки до 17 міл. тонн замість 10 міл. тонн, передбачених за п'ятирічкою. Здійснивши цю програму, ми станемо металевою країною, ми будемо першою країною в Європі щодо виробництва чавуну, ми будемо другою країною після Америки. На кінець п'ятирічки ми доведемо виробництво тракторів до 170 тис. штук замість 55 тис. штук, передбачених

у п'ятиріччі. Замість 100.000 шт. автомобілів будемо виробляти 200 тис. Ми розгорнемо нову потужну вугільно-металургійну базу — Урало-Кузбаський комбінат. Ми почнемо величезну роботу щодо реконструкції транспорту.

Досягши величезних успіхів у розвитку важкої індустрії, ми маємо можливість зрушити вперед і швидкими темпами розвивати легку індустрію на базі власної сировини, бавовни, льону, що засіви їх в цьому році перевищили плани й таким чином дають нам можливість прискорити темпи розвитку легкої індустрії. «Нове в розвитку нашої промисловості є, між іншим, в тому, що ми маємо тепер можливість розвивати прискореним темпом і тяжку й легку індустрію». (Сталін, Політзвіт на XVI партз'їзді).

1) Забезпечити та форсувати темпи розвитку, особливо важкої індустрії; 2) базуючись на власній сировині, швидкими темпами посунути вперед легку індустрію; 3) поліпшити якість продукції й дійти більших успіхів у справі здешевлення собівартості, боротьби проти браку й втрат на виробництві, в справі раціоналізації—це є тепер бойові завдання, що стоять перед промисловістю; 4) особливу увагу звернути на будівництво, що має завжди бути під пильним доглядом партійних організацій; 5) мобілізувати сили цілої партії й робітничої класи навколо завдання підготовки керівних господарчих і технічних кадрів, пам'ятаючи, що тільки за рішучого зрушення в галузі кадрів можливе забезпечення більшовицьких темпів у справі соціалістичної індустріялізації країни. Ось ті основні завдання, що їх поставив XVI та XI з'їзди перед нашою промисловістю.

Всі ці завдання можна виконати лише в тому разі, коли мільйонні маси робітничої класи, як і досі, будуть з непослабнішим ентузіазмом брати участь в соціалістичному будівництві. От чому на новому етапі, що ми його тепер переживаємо, при посиленому наступі соціалізму на капіталістичні елементи, при переводі дрібного селянського господарства на рейки колективізації, при переході від обмеження глитаї до ліквідації її як класи, на базі суцільної колективізації — роль профспілок основних масових організацій пролетаріату, що є школою комунізму для мільйонів, набуває виняткового значення. Саме завдяки тому, що роль профспілок в системі диктатури пролетаріату має виключне значення і що від тієї політики, яку здійснює партія у профрухові, величезною мірою залежать успіхи нашого будівництва—питання про роль профспілок при кожному новому повороті викликало ухили від генеральної лінії партії. Згадаймо хоча б 1921 рік, при переході до НЕПу дискусію з Троцьким і робочою опозицією. Нині правий ухил, що є головною небезпекою на даному етапі, теж найшов був собі особливих яскравих виявів у профспілках. Проти заходів партії щодо посиленого темпу індустріялізації, щодо колективізації сільського господарства та наступу на капіталістичні елементи ми зустріли найбільший опір від правих опортуністів саме у профспілках.

«Здійснюючи перебудовування роботи профспілок, партія натрапила на опір від попереднього керівництва ВЦРПС, що культивувало серед профапарату опортуністичні тред-юніоністські настрої аполітичності відриву від

партії, від будівництва соціалістичного господарства, намагаючись утворити у профрухові підпорний пункт для правоопортуністичних елементів в їхній боротьбі проти генеральної лінії партії та її лєнінського ЦК». (Резолюція XVI з'їзду партії на звіт ЦК ВКП).

Основне завдання профспілок на сучасному етапі—по-справжньому стати на чолі соціалістичного змагання та ударництва, повернутись лицем до виробництва. Період, що пройшов від XV з'їзду партії, показав, що профспілки були значною мірою непідготовлені до нових завдань, що їх поставила перед ними соціалістична реконструкція. Старе опортуністичне керівництво не змогло скерувати активність робітничої класи, що все зростала.

Тов. Швернік у своїй доповіді не випадково вказував на величезну роль профспілок в справі перебудови сільського господарства, поліпшення держапарату, в справі культурної революції, боротьби проти неписьменності тощо. Ростуть нові велетні соціалістичної індустрії, в них вливаються тисячі робітників, що приходять із села. Потрібна невпинна робота щодо виховання нових кадрів. Виховуючи нові кадри робітників, профспілки повинні не послабляти боротьби проти дрібнобуржуазних настроїв, як антисемітизм, національні збочення і т. ін., не послабляти уваги до військової й антирелігійної пропаганди.

XI та XVI з'їзди величезну увагу приділили професійному рухові. Збільшення кількості робітничої класи, посилення її організованості, поставили питання про перебудову форм та метод роботи профспілок, про рішучу боротьбу проти бюрократизму в профапараті та проти опортунізму в профрухові.

Зростання робітничої класи йде невпинно. Тов. Сталін та тов. Каганович у своїх доповідях наводили цифри зростання робітничої класи. Так, в 1926-27 р. число осіб найманої праці складало 10.990 тис. а в 1929 році за всіма даними ми матимемо не менше як 13.129 тис., що з них 8.533 тис. осіб фізичної праці, включаючи с.-г. та сезонних робітників замість 7.069 тис. в 1926-27 р. Відсоток росту самих індустріальних робітників за останні три роки складає 24,2%. Реальна зарплата робітників включаючи соцстрах та відрахування від прибутків до фонду поліпшення побуту робітників, зросла порівняно до довоєнного рівня до 167%. У своїй доповіді тов. Сталін вказував, що коли до реальної зарплати додати «низку інших чинників, як от збільшення ролі громадського харчування, здешевлення житла для робітників, велику кількість стипендій для робітників та дітей робітників, культурне обслуговування і таке інше, то можна сміливо сказати, що збільшення зарплати робітників складе далеко більший відсоток, ніж це вказується у статистиці деяких наших установ. Все це разом взяте, плюс перевод на 7-мигодинний робітний день більш як 830 тис. індустріальних робітників (33,5%), плюс переїзд на 5-денний тиждень більш як півтора мільйони індустріальних робітників (63,4%), плюс наявність широкої мережі будинків відпочинку, санаторіїв та курортів для робітників, що через них

пройшли за останні три роки понад 1 міл. 700 тис. робітників,—все це складає такі обставини роботи та побуту робітничої класи, які дають нам можливість виховати нове покоління робітників здорових і життєрадісних, здатних піднести могутність радянської країни на відповідну височінь і боронити її грудьми від замаху ворогів.

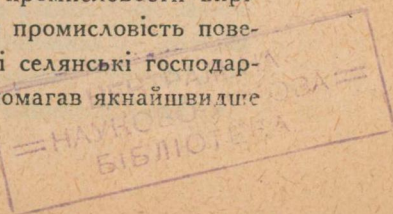
Але боротьба за дальше піднесення матеріального та культурного рівня робітничої класи, як це відзначили і партійні з'їзди, може йти лише в унісон з дальшим розгорненням соціалістичного будівництва.

Величезну роль покладається нині на споживчу кооперацію. Від її роботи значною мірою залежить справжнє піднесення та закріплення реальної зарплати. Х з'їзд КП(б)У мусів був констатувати, що кооперація із завданнями, які на неї покладалося щодо піднесення зарплати—не справилася. «З'їзд відзначає, що темп збільшення реальної заробітної плати відстає від накреслених плянів, не зважаючи на те, що пляна збільшення номінальної зарплати виконується з перевищенням. Основна причина відставання збільшення реальної зарплати від накреслених розмірів є, з одного боку, в тих тимчасових утрудненнях, що їх зазнає країна в постачанні м'ясом та жирами, а з другого боку — в поганій роботі кооперативної системи, що за неминучого швидкого витиснення з товарообороту приватника не пристосувалася так само швидко заміщати цього приватника. Споживча кооперація ще дуже погано пристосована до всебічного обслуговування робітничого споживача». (Резолюція XI з'їзду КП(б)У на доповідь ЦК КП(б)У).

Теперішній етап соціалістичного будівництва ґрунтовно змінює роль кооперації. Перед нею практично постають питання здійснити не торгашеські функції, що відмирають з дедалі більшим розгорненням соціалістичного будівництва, а функції вмілого постачання та розподілу, організації громадського харчування і т. ін.

«Не зважаючи на свій, майже монопольний стан у торгівлі, кооперація має за краще постачати робітникам «прибуткові» товари, що дають більше прибутку (ґалянтерія тощо) і уникає постачати їм товари менш «прибуткові», хоча й потрібніші для робітників (с.-г. продукти). В зв'язку з цим робітники примушені близько 25% своїх потреб в с.-г. продуктах задовольняти на приватному ринку, переплачуючи на цінах. Я не кажу вже про те, що апарат кооперації більш за все турбується про балянс, через що дуже поволі відбувається зменшення роздрібних цін, не зважаючи на категоричні директиви від керівних центрів. Виходить, що кооперація діє в даному випадку не як соціалістичний сектор, а як своєрідний сектор, заражений деяким непманським духом. Кому потрібна така кооперація й яка користь для робітників від її монополії, коли вона не виконує завдань серйозного поліпшення реальної заробітної плати робітників?» (Сталін. Політзвіт XVI партз'їздові).

Всі наші успіхи в галузі розвитку соціалістичної промисловости вирішують справу остаточної перемоги лише тоді, коли ця промисловість поведе за собою розпорошені багатомільйонні індивідуальні селянські господарства, скерує їх розвиток таким шляхом, який би допомагав якнайшвидше

викорінювати базу капіталістичного розвитку дрібних селянських господарств. Таким шляхом, що переводить дрібне сільське господарство на рейки соціалістичні, є шлях колективізації. Чи справились ми з цим завданням? Чи повела промисловість за собою селянство?

Поставлене завдання ми розв'язуємо успішно,—мільйони селян пішли в колгоспи. «Поворот селянства в бік колективізації... підготовлювався... всім ходом нашого розвитку, всім ходом нашої індустрії». (Сталін).

В той час, коли в справі розвитку нашої промисловості ми могли використувати й використовуємо досвід передових капіталістичних країн, то колективізація—це новий, нечуваний до цього часу в історії людства, засіб господарювання. Це найяскравіший приклад нового економічного ладу, що його зродила епоха переходового від капіталізму до соціалізму періоду.

Через колективізацію ми втягуємо мільйони бідняцько-середняцького селянства у будівництво соціалізму, обходячи капіталістичний шлях розвитку. Ті успіхи, що ми їх маємо в колективізації, показують, що основне, найважливіше питання,—взаємовідносини із середняком, ми вирішили позитивно для нас.

«Руйняється й розвіюється дощенту меншовицька «концепція» троцькізму про непридатність робітничої класи повести за собою основні маси селянства у справі соціалістичного будівництва. Тепер навіть сліпі бачать, що середняк повернув у бік колгоспів... Руйнується й розвіюється прахом остання надія капіталістів усіх країн, які мріють про відновлення капіталізму в СРСР—«священного принципу приватної власності». Селяни, яких вони розглядають, як матеріал, що угноює ґрунт для капіталізму, масами залишають славлений «прапор приватної власності» й переходять на рейки колективізму, на рейки соціалізму. Падає остання надія на відновлення капіталізму». (Сталін. «Рік великого перелому»).

XI та XVI з'їзди констатували велетенські досягнення будівництва соціалізму в сільському господарстві. 33 міл. га засіву на колгоспних та радгоспних ланах проти 17 міл. га, що ними володіли поміщики та куркулі до війни, проти 10 міл. га, що їх засівали куркулі в 1927 р., більш як 500 млн. пудів товарної продукції хліба, що дадуть колгоспи цього року,—хліба все це не найкраща відповідь правим опортуністам, які твердили, що селяни не підуть у колгоспи, які твердили, що посилений темп розвитку колгоспів може спричинитися до розмички селянства з робітничою класою, які твердили, що розвиток колгоспів може залишити країну без хліба.

На основі колективізації та будівництва радгоспів, партія розв'язала основну, зернову проблему, а це дає можливість розв'язати питання про дальший розвиток технічних культур та тваринництва.

XVI з'їзд підкреслив, що саме на базі радгоспно-колгоспного будівництва можливе розв'язання проблеми тваринництва. Вже в 1931/32 році товарний вихід свиней по лінії Свиноводтресту буде доведений щонайменше до 3 міл., а в 1932/33 р.—щонайменше 7 міл. голів. Щодо рогатої худоби, то лише по лінії «Скотовода» з 3,2 міл. голів. в 1930-31 р. кількість її буде доведено до 9—10 міл. голів в 1932/33 р.

Такими темпами мусить розвиватися наше тваринництво.

Щоб забезпечити швидкий темп розвитку тваринництва в колгоспах, XVI з'їзд ухвалив направити значну суму с.-г. кредитів на розвиток тваринницьких галузей у колгоспах.

Тов. Яковлев у своїй доповіді наводив дані про стан сільського господарства в ПАСШ. Там 1 міл. тракторів, а в нас всього лише 75 тисяч. Але наш трактор в 4—5 разів працює більше за американський. Там за 8—10 років ледве збільшили на 4 міл. га площу засівів, а продукцію сільського господарства піднесли на 13%, а в нас радгоспи та колгоспи за один рік побільшили свою посівну площу на 12 міл. га. А в нас на Україні за осінню та весняну засівну кампанію цього року сільське господарство піднеслося на нечувану височінь. Площа засіву на Україні побільшала на 122% проти 1913 р. Колгоспна площа побільшала в 11 разів.

Цей приклад ще зайвий раз промовляє про те, що суперечності між матеріальними виробничими можливостями та наявними виробничими взаєминами в капіталістичній Америці дійшли такого стану, коли ці виробничі взаємини вже не сприяють розвиткові виробничих сил, а гальмують їх, а виробничі сили, із свого боку, «не сприяють уже розвиткові буржуазної цивілізації та буржуазних майнових відносин, а навпаки, вони стали дуже великі для цих відносин, вони зустрічають в них перепони... Вони... загрожують існуванню буржуазної власності». («Комуністичний Маніфест», розд. I).

Американський капіталізм вже не може пристосувати на фермерських ланах трактор з повним використанням його можливостей, бо виробничі сили капіталістичної Америки переростають можливості капіталістичного суспільства. Трактор, як нове технічне досягнення капіталізму, потребує, щоб його повністю завантажити на величезних ланах, він знищує межі. Вживати його в капіталістичному суспільстві з повним завантаженням можливо лише за знищення приватної власності на землю, бо обробляти величезні лани в тисячі га, що їх спроможний виорювати трактор, неможливо без усунування фермерської землі, а значить, і поступового вивласнення її. На це не може піти капіталізм, бо це суперечить самій природі капіталістичного суспільства, побудованій на приватній власності. Лише в нас при націоналізації землі, при розвиткові колективізації, при нових виробничих відносинах, де немає приватної власності, і виробничі сили й виробничі взаємини сприяють розвиткові нового суспільства, суспільства соціалістичного.

От чому мільйон тракторів у них і 4 міл. га за 8—10 років—75 тис. тракторів у нас і 12 міл. га за один рік. Така діалектика суспільного розвитку!

Причини наших успіхів—у корінному соціальному зрушенні в гушах селянства, в тому, що основна маса селянства переконалася в правильності політики партії щодо колективізації, зрозуміла перевагу колективного господарювання над індивідуальним, правильно зрозуміла гасло партії й під проводом її та робітничої класи розпочала здійснювати це гасло, на базі суцільної колективізації розпочала ліквідацію капіталістичних елементів на селі, що мали свої останні, найміцніші позиції у відсталому й розпорошеному сільському господарстві.

Причини цих успіхів у тому, що партія під проводом ЦК зміцнювала спілку пролетаріату із середняком, опираючись на бідноту та поширюючи свою підпору на середняцькі колгоспні маси.

На основі зростання соціалістичної промисловости, здійснюючи суцільну колективізацію Радянського Союзу, ми завершуємо побудову фундаменту соціалістичної економіки в нашій країні. Ми вступаємо в добу соціалізму. Про це свідчить те, що соціалістичний сектор тримає нині в своїх руках усі основні господарчі підйоми так у промисловості, як і в сільському господарстві.

Лише завдяки тому, що ми до щенту розбили теорії правих опортуністів, безжалісно борючись проти правоопортуністичної практики та лівих закрутів, партія до XVI з'їзду завоювала такі командні висоти в сільському господарстві, які цілковито забезпечують наші даліші поступи та перемогу на найтруднішому фронті — соціалістичного перероблення сільського господарства.

Для успішного проведення соціалістичного будівництва партія провела чистку своїх лав від елементів, що розклалися та примазались до партії. Очищаючи свої лави, партія повинна була також чистити радянський, кооперативний та профспілковий апарат. Чисткою ми завдаємо величезного вдару шкідництву, наближаємо наш апарат до маси, залучаємо мільйони до активної творчої участі в соціалістичному будівництві, викорінюємо бюрократизм, одну з найтяжчих та найнебезпечніших перешкод пролетарській диктатурі, що підриває її міць. Бюрократизм залишився нам у спадщину від старого царського ладу.

«Але небезпеку являють не лише старі бюрократи, що застряли в наших установах,— каже тов. Сталін,— а й особливо нові бюрократи, бюрократи радянські, серед яких «комуністи»-бюрократи відіграють далеко не останню роль». Ось чому XVI з'їзд в резолюції на звіт ЦКК РСІ досить чітко й настирливо зазначив, що «кожен комуніст повинен бути ударником у боротьбі проти бюрократизму, подаючи приклад та ведучи за собою маси, пам'ятаючи, що боротьба проти бюрократизму—важливіша ділянка фронту класової боротьби». З'їзд також особливо загострив увагу щодо боротьби проти шкідництва, підкресливши, що останнє значно полегшується і стає можливим для наших класових ворогів «не лише з причини недостатності наших радянських фахівців, і через те, що багато членів партії, особливо окремі комуністи, керівники установ та підприємств, не виявляють належної пильності, а інколи у практичній роботі перебувають під впливом шкідників». (Резолюція XVI з'їзду на звіт ЦКК РСІ).

XVI з'їзд також підкреслив ту величезну роль, що її відіграє пролетарська самокритика. Вона була й є могутньою зброєю партії та робітничої класи в справі виконання складних завдань соціалістичного будівництва, в боротьбі з елементами бюрократизму, в дальшому переможному будівництві соціалізму в нашій країні.

Зменшення та здешевлення радапарату, поліпшення та спрощення постановки обліку та звітності на підприємствах — все це є важливішими завданнями, що їх поставив перед партією та робітничою класою XVI з'їзд.

Особливої ваги набирає постанова XVI з'їзду про ліквідацію округ та зміцнення районів. Це буде могутнішим засобом для найширшого залучення мільйонних мас до активної участі в соціалістичному будівництві і наближення парткерівництва до мас.

Всі ті успіхи, з якими прийшла партія до XVI з'їзду, супроводилися цілком зрозумілими труднощами, що поставали й поставатимуть на шляху соціалістичного будівництва. Але ці труднощі мають своєрідний характер, вони ґрунтовно відрізняються від труднощів у капіталістичних країнах. Там труднощі є труднощами занепаду, або труднощами застою, а наші труднощі є «труднощі зростання, піднесення, просування вперед». «Коли в ПАСШ кажуть про труднощі, мають на увазі труднощі занепаду, Америка бо переживає нині кризу... Коли в Англії кажуть про труднощі, мають на увазі труднощі застою, Англія бо переживає ось вже кілька років застій, тобто припинення руху вперед. А коли ми говоримо про наші труднощі, то маємо на увазі не занепад і не застій у розвитку, а ріст наших сил, піднесення наших сил, просунення нашої економіки вперед. На стільки то пунктів просунутись уперед, до такого то терміну, на стільки відсотків виробити більше продуктів, на стільки то мільйонів гектарів засіяти більше, на стільки місяців раніше побудувати завод, фабрику, залізницю—ось які питання мають на увазі у нас, коли кажуть про труднощі... Наші труднощі є такі труднощі, що мають самі в собі можливості для переборення їх». (Сталін. Політзвіт XVI партз'їздові).

Не випадково так XI Всеукраїнський, як і XVI Всесоюзний з'їзди приділили у своїй роботі достатню увагу національному питанню.

Успішний темп розгорнення соціалістичного будівництва може проходити лише за умов, коли найширші мільйонні маси трудящих буде втягнуто до цього будівництва. А найшвидше прилучення до культурного процесу широких трудящих мас національних республік, що без нього не може бути й мови про подальший швидкий темп нашого економічного розвитку, є можливим лише за остаточного знищення національної нерівності, що ми її дістали у спадщину від царської Росії, лише при рішучій боротьбі проти так великодержавного шовінізму, основної небезпеки на даному етапі, як і місцевого шовінізму, що є посібник капіталістичної інтервенції. Обидва вони гальмують залучення трудящих мас національних республік до соціалістичного будівництва.

«Суть ухилу до великоруського шовінізму є у прагненні оминати національну різницю мови, культури, побуту; в прагненні підготувати ліквідацію національних республік і країв; у прагненні підірвати принцип національної рівноправності й розвінчати політику партії в справі націоналізації апарату, націоналізації преси, школи та інших державних та громадських організацій».

«Суть ухилу до місцевого націоналізму є у прагненні відокремитись і замкнутися в рамках своєї національної шкаралупи, в прагненні затінити класові суперечності в самій своїй нації, в прагненні оборонитися від великоруського шовінізму через відокремлення од загального потоку соціалістичного будівництва, у прагненні не бачити того, що зближує й поєднує

трудящі маси національностей СРСР, і бачити лише те, що може їх віддалити одне від одного». (Сталін. Політзвіт XVI з'їздові).

Партія завжди рішучо боролася проти націоналістичних збочень, послідовно провадячи ленінську політику в національному питанні.

XI Всеукраїнський з'їзд підсумував ті величезні успіхи, що їх дійшла КП(б)У в справі проведення національної політики.

Тов. Косіор у своїй доповіді навів низку цифр, що є найкращою ілюстрацією правильності політики партії в національному питанні. Завдяки рішучій боротьбі так проти великодержавного ухилу, як головної небезпеки на даному етапі, як і проти українського шовінізму, що виявлявся у вигляді шумськізму, хвильовизму, волобуєвщини, КП(б)У, під проводом ЦК, на голову розбила ці ухили, досягши таких наслідків, якими ми сміливо можемо пишатись. Так, тираж газет на Україні за два з половиною роки побільшав з 1,1 міль. до 3,3 міль. примірно, при чому газети українською мовою в 1928 р. становили 56%, а в травні 1930 року вже 89%. За цей самий час тираж «Комуніста» побільшав—з 28 тис. до 150 тис., «Пролетаря»—з 11 тис. до 79 тис., «Радянського Села»—з 172 тис. до 600 тис. А книжкова продукція побільшала з 54% до 80%.

Поряд цього ми маємо систематичне зростання українізації серед пролетаріату. Так, за минулі три роки серед основного заgonу пролетаріату—металістів, число тих, хто читає й пише українською мовою, побільшало з 18% до 42%, а число тих, хто вміє писати—з 14% до 35%.

«Отже, на тлі цих колосальних небувалих зрушень у робітничій класі, особливо жалюгідним та нікчемним виглядає шумськізм, що пропонував у свій час проводити по суті насильницьку політику українізації робітничої класи... Повне банкрутство... ідеологів буржуазного націоналізму зараз виявляється з виключною ясністю та силою. Численні факти, що характеризують ставлення робітничої класи до національної культури, до українізації, є найкраща відповідь тим людям, що хворіли на безнадійний песимізм, які не вірили в сили пролетарських мас та здібність нашої більшовицької партії стати на чолі руху мас за опанування української мови, української культури». (Косіор. Політзвіт XI з'їздові КП(б)У).

Після всього сказаного якої жалюгідности заслуговує український фашизм, що живе по той бік кордону. Це ж він нікчемно пищить «що совітська бюрократія розділює союз республік... як крок до ліквідації цих республік» і що «постепенне скасування майже всіх окремих комісаріятів України (?) якнайкраще цю діагнозу потверджує». Це ж він «український націоналізм бореться (?) проти «провінціалізації» України, за яку думає й рішає далекий чужий центр» (читай, Москва!). (Укр. Літ.-Наука. Вісник, за липень-серпень 1930 р., ст. 717—718).

Фашисти не кидають надій. Вони ще думають «боротися», але проти кого? Проти українських робітників, що день-у-день чимраз більше посідають керівну роль в українському культурному процесі, стаючи чимдалі активнішим чинником у творенні української пролетарської культури; проти українського бідняцько-середняцького селянства, що широкими лавами йде шляхом колективізації; проти мільйонів га колгоспних ланів: проти Трак-

торобудів, Дніпрельстанів, проти переможного поступу соціалізму на радянській Україні.

Партія за два з половиною роки від XV до XVI з'їзду пройшла величезний історичний етап. Партія завоювала мільйони. За ці 2½ роки вона влила в свої лави більш як 600 тис. чоловіка. Вона сміло й рішучо повела мільйони на штурм останніх капіталістичних твердинь в СРСР. Вона вийшла переможною в цій боротьбі. Ворог розбитий, але не добитий. Перед нею стоїть завдання—добити ворога, викоренити до краю рештки капіталізму в СРСР, будуючи й далі соціалізм.

Ведучи за собою мільйонні маси, партія запалює революційним вогнем мільйони трудящих всесвіту. Партія зробила з СРСР неприступну цитадель світового пролетаріату, що нею пишаються трудящі всього світу. Прагнення трудящих усіх країн—повернуті до СРСР.

Партія наша є керівною й найміцнішою секцією Комінтерну, вона була й буде першою в боротьбі з ренегатами комунізму в Комінтерні. Високо тримаючи стяг Маркса—Леніна так і далі, як до цього часу, партія неперушно стоятиме на переможних ленінських позиціях.

Бувші лідери правої опозиції—Угланов, Риков, Томський, поставлені віч-на-віч перед фактами велетенських успіхів партії в будівництві соціалізму, що їх не сміють заперечувати навіть вороги Радянського Союзу, поставлені віч-на-віч перед непохитною єдністю нашої партії, не зважились виступити проти лінії партії, але і своїми «покаянними» виступами не спромоглись по-партійному дати справжню більшовицьку відповідь партії за свої помилки, за свої злочини перед партією. Вони не змогли, чи не захотіли, відверто й чесно запламувати свою лінію, як антиленінську, як куркульську, яка об'єктивно веде не до перемоги соціалізму, а до перемоги капіталізму. Тов. Бухарін, ідейний ватажок правої опозиції, промовчав увесь з'їзд, до цього часу не сказавши нічого про свої правоопортуністичні теорії, про свою фракційну роботу проти партії.

XVI з'їзд, відстоюючи ленінську єдність партії, обрав колишніх лідерів правої опозиції до ленінського ЦК, і цим ще раз дав їм можливість перед лицем усієї партії показати й довести на ділі, що вони остаточно порвали з правоопортуністичною куркульською ідеологією й що вони разом з усією партією вестимуть нещадну боротьбу проти правого ухилу та примиренства до нього, як головної небезпеки на даному етапі соціалістичного будівництва.

В рішучій боротьбі так проти правого ухилу—основної небезпеки на даному етапі, як і проти лівих закрутів і контрреволюційного троцькізму та примиренства до них, партія, під проводом ЦК та тов. Сталіна, досягла нечуваних успіхів. Ми вступили в епоху розгорнутого наступу на капіталістичні елементи, в епоху соціалізму.

З мільйонами колгоспників— новою міцною опорою партії та робітничої класи, в спілці з середняком, непохитно здійснюючи постанови XVI з'їзду, партія твердими кроками йтиме вперед, ведучи за собою мільйонні маси до рішучих і остаточних перемог.

ГЛУЩЕНКО

Кочегары

К Р И Т И К А

А. КЛОЧЧЯ

ДВА ПОРТРЕТИ

І. АНАТОЛЬ ШИЯН

Розвиток наймолодших представників пролетарських письменників в галузі прози визначається шуканням, саме в напрямку творення й удосконалення пролетарського реалізму (назва умовна), що базується на філософії діалектичного матеріалізму, себто войовничій філософії пролетаріату. Але, як справедливо зазначав з другого приводу В. І. Ленін: «Среди нас есть, какая-то идиотская, филистерская, обломовская боязнь молодежи» (Н. К. Крупская «Воспоминания о Ленине» ст. 22, рядок 27 згори, 2 колонка. «Роман газета» 1930 г. (7)61).

Наша критика і в першу чергу молодняківсько-вуспівська «забуває» за окремими винятками писати про молодих пролетарських письменників, тим самим залишаючи цих письменників без потрібної жорстокої самокритики, яка дасть їм змогу якнайшвидше позбавитися тих вад і огріхів, що неминуче трапляються від неглибокого засвоєння й застосування в художній творчості художньої методи діалектичного матеріалізму.

Але ми глибоко переконані, що застосовуючи цю методу в своїй практичній роботі пролетарські письменники дійдуть до нечуваних вершин і дадуть зразки глибоко ідейних актуальних пролетарських творів.

У РСФРР,—як справедливо пише С. Щукін у передмові до другої частини «Брусков» Ф. Панферова,—ми вже маємо, що роман «Бруски» один из тех ласточек, которые предвещают грядущий невиданный расцвет пролетарской литературы».

Тому то у дискусії із нашими супротивниками ми ніяк не хочемо й не можемо припустити забуття одного твору, наприклад, роману «Міжгір'я» Ів. Ле й низки інших творів пролетарських письменників, що йдуть шляхом створення пролетарського реалізму, застосовуючи художню методу діалектичного матеріалізму.

Ми не філістери, ми не згодні впадати лише перед 20 найпотужнішими сучасними письменниками й хочемо допомогти пролетарським письменникам швидше позбутися тих хиб, що є в їх творчості.

Тому при обговоренні нашої творчої методи беремо не лише роман «Міжгір'я» Ів. Ле, а і творчість Ю. Зорі зокрема його роман «Депо», творчість В. Кузьмича, зокрема роман «Крила», творчість А. Шияна зокрема повість «Баланда» й низку інших творів, що йдуть основним, на нашу думку, шляхом пролетарської літератури, шляхом витворення художньої методи діалектичного матеріалізму.

Саме тому для нас набирає ваги оцінка творчости молодших товаришів, що у них через неповне застосування цієї методи яскравіше виявляються хиби і недоліки твору.

А. Шиян почав свою творчість з примітивно-реалістичних оповідань, друкованих у журналі «Молодий Більшовик» за 1928-1929 рік.

У цих перших оповіданнях автор ще був (подекуди й зараз є) не вільний від впливу дрібно-буржуазних письменників із їх культом «яскравої індивідуальності», при чому ця яскрава індивідуальність протистойть «презренному» оточенню. Яскравим зразком може послужити оповідання «Мавра», зроблене цілком у дусі Горькових ранніх оповідань.

У своєму розвитку А. Шиян поволі позбавляється цих хиб, замість того, поглиблюючи психологічну мотивацію вчинків персонажів, підходячи реалістично до тлумачення життєвих явищ, відкидаючи, як статичний натуралізм, так і зайве інтелігентське «психоложество», намагаючись дати діалектичне розгортання психології типажу, що витворюється певними соціальними чинниками. Мусимо ж зразу відмітити основну небезпечну тенденцію в творчості А. Шияна: це покищо перебільшену роль побуту. Автор ще не опанував пропорцію між показом соціальних руйнівних сил поза побутом: на виробництві, на зборах, чітка класова боротьба на селі. Часом побутові деталі подекуди закривають собою основну акцентацію твору, яка безперечно є соціальна, й послаблюють політичну заостреність, дієвий ефект твору.

Вже в оповіданні «Війна» («Молодняк» № 5 за 1929 р.) А. Шиян намагається соціально обґрунтувати злам у психології Фоки. Тип Фоки дрібного ремесника-коваля береться А. Шияном не в статичному стані, зарані визначених психологічних можливостей його розвитку, а в діалектичному розгортанні зміни психології під впливом переживань у зв'язку із втратою сина на імперіялістичній війні. Спочатку ми бачимо Фоку, як типового представника несвідомої частини ремесництва, що з «побожністю перед усім миром чіпляв вінки» на постамент царя. І в кінці оповідання цей самий Фока грязюкою забруднює цей самий постамент. Правда, тут злам психологічний не має яскравої соціальної мотивації, і тому недосить умотивований психологічно.

Це швидше анархічний протест проти безглуздої різанини, проте «Війна» свідчить про намагання автора йти шляхом психологічного показу живої класової людини.

В оповіданнях «Савел Калюжний» і «Гниль» автор загострює увагу в першому на «перерожденцах» і в другому на «примазавшихся».

Даючи психологію напів-кустаря, напів-селянина, автор двома-трьома художніми деталями обрисовує психологію цього затурканого злидаря. Савел Калюжний іде за синові гроші до кіна: «шкода сорок п'ять копійок давати катзна за що. Цеж півдня важкої праці, а тут за якусь годину, подивись, і нема» і Савел не йде до кіна, бо «злидні, недостачі навчили його ощадности, навчили зберігати копійки й на чорний день, а таких днів у Савелому житті було багато, та хто зна чи й не буде ще» і коли ще додати, що ходячи містом Савел думає: «тут чобіт не надовго стане—камінь» читач яскраво уявляє собі соціально детерміновану психологію цього селянина. Ведемо ми все до того, що автор уміє виявити психологію не копірським,

А. Шиян почав свою творчість з примітивно-реалістичних оповідань, друкованих у журналі «Молодий Більшовик» за 1928-1929 рік.

У цих перших оповіданнях автор ще був (подекуди й зараз є) не вільний від впливу дрібно-буржуазних письменників із їх культом «яскравої індивідуальності», при чому ця яскрава індивідуальність протистоїть «презренному» оточенню. Яскравим зразком може послужити оповідання «Мавра», зроблене цілком у дусі Горькових ранніх оповідань.

У своєму розвитку А. Шиян поволі позбавляється цих хиб, замість того, поглиблюючи психологічну мотивацію вчинків персонажів, підходячи реалістично до тлумачення життєвих явищ, відкидаючи, як статичний натуралізм, так і зайве інтелігентське «психоложество», намагаючись дати діалектичне розгортання психології типуажу, що витворюється певними соціальними чинниками. Мусимо ж зразу відмітити основну небезпечну тенденцію в творчості А. Шияна: це покищо перебільшену роль побуту. Автор ще не опанував пропорцію між показом соціальних рушійних сил поза побутом: на виробництві, на зборах, чітка класова боротьба на селі. Часом побутові деталі подекуди закривають собою основну акцентацію твору, яка безперечно є соціальна, й послаблюють політичну заостреність, дієвий ефект твору.

Вже в оповіданні «Війна» («Молодняк» № 5 за 1929 р.) А. Шиян намагається соціально обґрунтувати злам у психології Фоки. Тип Фоки дрібного ремесника-ковалеві береться А. Шияном не в статичному стані, за рані визначених психологічних можливостей його розвитку, а в діалектичному розгортанні зміни психології під впливом переживань у зв'язку із втратою сина на імперіалістичній війні. Спочатку ми бачимо Фоку, як типового представника несвідомої частини ремесництва, що з «побожністю перед усім миром чіпляв вінки» на постамент царя. І в кінці оповідання цей самий Фока грязюкою забруднює цей самий постамент. Правда, тут злам психологічний не має яскравої соціальної мотивації, і тому недосить умотивований психологічно.

Це швидше анархічний протест проти безглуздої різанини, проте «Війна» свідчить про намагання автора йти шляхом психологічного показу живої класової людини.

В оповіданнях «Савел Калюжний» і «Гниль» автор заострює увагу в першому на «перерожденцях» і в другому на «примазавшихся».

Даючи психологію напів-кустара, напів-селянина, автор двома-трьома художніми деталями обрисовує психологію цього затурканого злидаря. Савел Калюжний іде за синові гроші до кіна: «шкода сорок п'ять копійок давати катзна за що. Цеж півдня важкої праці, а тут за якусь годину, подивись, і нема» і Савел не йде до кіна, бо «злидні, недостачі навчили його ощадности, навчили зберігати копійки й на чорний день, а таких днів у Савелому житті було багато, та хто зна чи й не буде ще» і коли ще додати, що ходячи містом Савел думає: «тут чобіт не надовго стане—камін» читач яскраво уявляє собі соціально детерміновану психологію цього селянина. Ведемо ми все до того, що автор уміє виявити психологію не копірським,

а вибрати
типа, що і

А. Ш
але оперу
цього тип
маски, по
нова, за
менти дич

Але
класової
в кінцес
флікті мі
колізії.

Уже
саме трак
соціальне
ром, про
синка нео
кричав: «
робимо се
дується д
вому орга
кретно—а

Авто
сомольськ
рядковує
А. Шиян
щось нап
має. Це
його «пе
кликатий

Пор
роза, ко
осередок

Хоч
деністю,
розклад
редку. П

Про
він випр
полотна.

Том
здається
продовж
він не в
дальшог

а вибрати характерне й, сконденсувавши його, витворити повнокровного типа, що переконує читача.

А. Шиян не шкодуючи чорних фарб, малює переродження сина Савела, але оперує не штампом і схемою, а виявленням всіх відворотних сторін цього типу, вмілим використанням засобу художнього деталю. Він, зриваючи маски, показує, як міщанська культура цього Леоніда Савеловича Краснова, за поверхнею культурності ховає в собі елементи нелюдяности, елементи дичавини й влади забобонів.

Але це оповідання знову ж таки збудовано не на гострих моментах класової боротьби (звичайно це умовно, оскільки боротьба за новий побут в кінцевому рахунку є теж класовою боротьбою), а на родинному конфлікті між батьком бідняком і сином, що «вибився в люди» на побутовій колізії.

Уже оповідання «Гниль» ширше трактує проблему нового побуту, а саме трактує актуальну й на сьогодні тему про тих, хто, приховавши своє соціальне походження, прикрившись званням робітника, як захисним кольором, пролазить у комсомол і пролазить до ВИШ'у. Ось credo цього синка нео-буржуазії: «Хмільний Костя пив портвейн, п'янів ще дужче й кричав: «А що, папаша, ловко я їх обделав, га? Всі ми тишком-нишком робимо своє маленьке діло. А хто не знає, що з маленьких частинок бувається щось велике? Аби єдність була, спайка. Ми, як аскаріда в здоровому організмі, га? Мо скажете не так? Хай трохи вульгарно,—але конкретно—аскаріда».

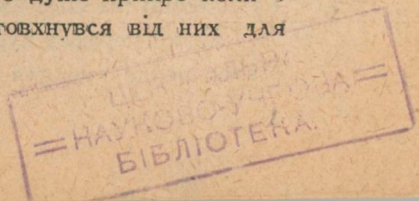
Автор крок за кроком показує нам оцю гнуса, що ховається за комсомольським квитком, що дурить увесь осередок, що кохання теж підпорядковує одній меті «ципльонек тоже хочет жить». Але не тільки жити. А. Шиян показує читачеві, що нео-буржуазія лише здатна щось «урвати», щось нашкодити переможній класі, але жодної прогресивної ризи вона не має. Це видно хоч би з поведіння Кості із дружиною Фанею, видно із його «переживань». Автор оголяє Костя і з нього визирає з-під краватки кликакий звір, що революцією й соцбудівництвом, засуджений на загибель.

Поруч із тим А. Шиян показує й дійсного комсомольця Сергія Ветрова, комсомолку Фаню. Показує, що, коли з Фанею трапилося нещастя, осередок зумів морально підтримати її.

Хоча в цьому оповіданні ми вже маємо насиченість політичною злободеністю, але все таки чимале місце автор приділяє шабльоновим сценам про розклад буржуазії й дуже обережно зачіпає роботу на заводі, роботу осередку. Побут, як такий, ще переважає.

Проте ці всі оповідання мали для автора лише службову роль, в них він випробував свої мистецькі здібності, щоб згодом перейти до ширшого полотна.

Тому я ніяк не можу погодитися із деяким для кого повість «Баланда» здається «ризикованим дебютом». Мені здається, що повість «Баланда» є продовженням творчого розвитку А. Шияна і було б дуже прикро коли б він не використав досягнення цієї повісті, не відштовхнувся від них для дальшого зросту.

Повість «Баланда»—про село відбудовного періоду на межі реконструктивного. Ця повість деяким гарячим головам може здатися неактуальною, щодо тематики, та навіть неоригінальною. Але вся справа в тому, що А. Шиян по-новому показав село. Він показав ті конкретні живі соціальні сили, що в міру свого класового зросту, в міру зросту своєї політичної свідомості, дали змогу комуністичній партії перейти до політики розгорнутого наступу, до політики ліквідації куркуля як класу на основі суцільної колективізації.

В «Баланді» є паровий млин, цей млин орендує куркуль Яхонтов. Механік Рубан розпочинає, разом із сільськими незаможниками, боротьбу за те, щоб відібрати цей млин у куркуля. Зрештою Рубан, комсомол і незаможники перемагають.

Ось і вся повість. Що може бути простіше такого сюжету, і як легко тут молодому письменникові збитися на шаблон, на схематичну трактовку постатів?

Але взявши такий, нібито, нескладний соціальний перепльот А. Шиян аумів подати яскраві (правда не всі) повнокровні типи, що у класовій боротьбі, нищучи лишки коріння капіталізму, творять основу нового села. В зростові свідомості незаможної частини селянства, через її окремих представників, що їх показав А. Шиян і лежить основна домінанта повісти.

Коли підійти поверхово до цієї повісти, а ми вже маємо приклади, то «романтична» історія Линьки і Прохора для таких критиків затупить основний стрижень повісти, що ним є безперечно розгортання класової боротьби підчас переходу до реконструктивного періоду.

Поглиблюючи психологічну розробку типу, даючи живу класову людину, перед автором стоїть загроза збитися на манівці взагалі живої людини, які тенденції накреслюються в обрисовці постатів Линьки і Прохора. Ми навмисно робимо тут наголос, щоб попередити можливість таких зривів у дальшій творчості, щоб ще раз чітко підкреслити наше тлумачення гасла живої людини, в розумінні класової.

А. Шиян у своїй творчості з об'єктивним спокоєм, без «бляшаного» гніву, сентенцій, але й не роблячи з нього всевладного Зевса, малює куркуля. Але оця об'єктивність не є проповіддю класового миру, навпаки цією об'єктивністю автор ще чіткіше підкреслює відворотні сторони куркуля, його хижацьку натуру, доводить потребу його знищити.

Повість має чимало персонажів, що на думку автора мають репрезентувати всі соціальні прошарки села, і які гуртуються навколо двох основних класово-ворожих сил: куркуля Яхонтова і механіка Рубана.

«За дверима почулось тупотіння і на ганок вийшов Аркадій Яхонтов: рославий літ під п'ятдесят мужик. Дорожній кожух полами черкає сніг. Не продме ніде, не замерзнеш у ньому ні в які морози, а надягне ще шапку та закотить великий кучерявий комір, то й зовсім добре, хай мете жура, хай тридцятиступіневий мороз охолоджує повітря—не дошкулить. Руки Яхонтова спокійні, як і погляд його карих розумних очей» (ст. 3).

Такий портрет куркуля звичайно далекий від примітивного схематизму. Автор подає куркуля таким, яким він є в житті, без будь-якого шаржу-

вання. Але він у процесі розгортання боротьби за млин викриває всю соціальну суть, одього на перший погляд привабливого чоловіка. Основну рису куркульства—жадобу й жорстокість, А. Шиян виявляє дуже влучно. Яхонтов любить дітей: «Аркадій Павлович зібрав коло себе малечу, сміється до них, гладить дитячі голівки, що дивляться на його ясними, бла-гальними очима. Шкодував, що й досі не має онука.

— Так вам грушок? Ну-ну, зараз винесу, почекайте. Пішов, а діти крізь тин стежать пожадливо, гостро... Яхонтов навибирав *гниленьких та червивих* у картуз і виніс за ворота». Оцією художньою деталлю «гнилими грушками» А. Шиян викрив суть Яхонтова. Не даремно ж Яхонтов пучками визбірує із землі розсипане борошно, штовхає Фільку під циркулярку, не платить грошей Семену, Фількові. У сполученні рис виростає перед нами гидотна постать павука «обдиралова». А. Шиян дає не плякатний, схематичний образ, він викриває всі потайні психологічні риси цього хижака, що свій добробут будує на нещадному визиску, починаючи від наймита й кінаючи власним сином. Звичайно, що це все й творить не просто живу людину, а певний класовий тип; у даному разі тип ворога-куркуля.

А. Шиян наділяє його, так би мовити, й позитивними рисами. Яхонтов може проявити героїзм, але лише тоді, коли справа стосується власного добробуту (ст. 44-45 сценка рятування борошна на затопленому млині).

В цей же час автор показує, що Яхонтов хитрий ворог. Тут ми знову хочемо підкреслити, що автор уникнув штампу і показав нам ворога, що йде на все, аби врятуватися від неминучої соціальної загибелі.

Яхонтов використовує всі можливості, для закріплення своєї питомої економічної ваги.

— «Кортить парову з моїх рук вирвати. Дурні. Не знають, що коли я хвятийся за що небудь—не одірвеш. Хіба з руками тільки, а руки не одриваються... Хе-хе не одриваються руки... Одрізати їх можна». А для того, щоб рук не відірвали, він не від того, щоб завести знайомство із Со-нею Райдис, допомогти матеріально комсомолові («Аркадій Павлович прилюдно хоче пожертвувати на бібліотеку червінець. Цілий червінець. Хай знають, що Яхонтов не ворог комсомолові, що й він за нову владу, нові порядки й культуру» ст. 116), дати електрику для комсомольського кіна, але цей червінець переходить до рук підкуркульника, бо Яхонтов з ширим серцем допомагає потенціальному фашистові Толі Жигаєві у його боротьбі ділом проти комсомолу.

І зрештою, коли Яхонтова перемогли, коли млин забрало трудяще селянство, він ставши візником не кладе зброї: «Перемогли... зламали... Зовсім? Ні, це відчуває Яхонтов»... (ст. 219). Отже тут, у цих рядках ми маємо синтезу діалектичного виявлення психології класового ворога.

А. Шиян збуджує у нас ненависть проти цього ситенького міцного хазяїна й доводить у художніх образах, що треба остаточно позбавити його будь-якої економічної моці, і лише тоді він буде знищений, а доки він, хоч крихотку матиме у своїх руках, доти він не покине мріяти, і не тільки мріяти, а й діяти в напрямку реваншу.

Другий тип куркуля — старий Жигай. Притамані в цьому представникові свого соціального прошарування психологічні риси, Жигай виявляє підчас хвороби Яхонтова. Він радить молодому Яхонтову прибирати все до рук, бо він одружений на його донці. Він не тільки цупить з чужих, але ладен обмалювати й свого зятя. Щодо цього дуже кольоритно, дає яскравий вияв психо-ідеології куркульні діалог між Жигаєм і Яхонтовим (ст. 78).

Толя Жигай являє собою тип активного куркулика, що всіма засобами намагається підтримати економічну міць батьків. Толя попервах захоплює до своїх рук на селі комсомол, ставить його на службу куркульні, і коли його вичищають із комсомолу, не зупиняється ні перед чим: підпоює сільського хулігана, щоб той убив Райцис, на сцені теж через підкуркульника організовує поранення Райцис, спалює кіно-театр, готує замах на млин. Ось діалог, що розкриває усю суть Толі Жигая.

— «Товариші. Я—секретар комсомолу, плювати хотів на все, що сказала оця... єврейка. Я, товариші, должен сказати вам, що ця нація... ну, як би вам виразиться... Одно слово, били її мало... Наївна ти, дєточка. Ну, хто ж вам здасть зброю? Хто міг вирішати справу про наше виключення, коли основної активки комсомольської не було?» І ось за цією машкарою визирає справжній активний фашист: — «О-о! Я їм не забуду образи. Як би знову повернувся Денікін, кожного б катував, вирізував їм на тілі комсомольські значки». (ст. 188).

Толя Жигай — вольовий цільний тип. Він увесь час під благословенням Яхонтова («Кровожадний ти, Толю. Це хороше. Я теж кров люблю») зростає в бік усвідомлення нещадної боротьби, він так і ставить питання— «хто кого», або ми знищимо їх, або вони нас. Це один із сумівських резервів. А. Шиян дав прекрасну відповідь отим правоопортуністичним теоріям про перевиховання молодих куркульників.

Значно м'якше, не в такій клясово загостреній обрисовці зроблено Прохора Яхонтова. Хоча автор і накреслив основні віхи цієї психології: «Ти що ж це, менше не міг узяти? Чи хазяйського добра не жаль?—дорікав молодий господар і сам вибирав запашні рослини» (ст. 4). Прохор так само, як і батько обважує селян («в тебе може вагівниця неправильна, а в мене десяткова»). Але тут А. Шиян виявив уміння широко використати своє знання людської психології. Коли Прохор почув від Линьки, що вона вагітна і перед ним стала перспектива віддати третину господарства, він рве з нею й одразу повертається до Віри (ст. 177). Це свідчить про те, що автор не скотився до голого біологізму, а зумів дати типа у соціальному контексті.

Отже в постатях куркульні А. Шиян яскраво показав нам жорстокого, хитрого ворога, що піде на все, аби відстояти своє «право» визиску й наживи.

Заслуга пролетарських реалістів і полягає в тому, що вони будучи об'єктивні і в малюванні ворогів відтворюють об'єктивну дійсність, себто викривають у своїх творах клясові сили, що змагаються, не перебільшуючи їх історичної ваги і не впадаючи у паніку перед ворогами. Пролетарський світогляд дає їм змогу бачити правдиве, в історичному розумінні, розташу-

вання класових сил, дає змогу дати об'єктивно вірне тлумачення представників клас і класових прошарувань, що змагаються за право жити, причому цей же світогляд підказує їм неминучу перемогу передових революційних сил суспільства.

Показуючи класову боротьбу на селі А. Шиян цілком природно, коли він намагається йти шляхом пролетарського реалізму, повинен був дати всебічний об'єктивний показ явищ у всій їх совокупності, насичуючи цей показ провідним політичним загостренням.

Показати село на межі реконструктивного періоду, значило для автора показати не тільки одвертих класових ворогів, але показати і тих, що з будь-яких причин, суб'єктивно усвідомлюючи це чи ні, об'єктивно грають на руку куркульні.

Кольоритний тип підкуркульника, що ховається за своє пролетарське походження, є в повісті Демид Харченко... Цей Демид Харченко, несерйозний чоловік, коли нап'ється кричить «дорогу настоящему пролетаріатові», продає незаможників Яхонтову й на сході виступає з такою заявою: «Я, значить тоже, можна сказати, пролетарій, і багато нас таких у Слободі, як я. Тільки одне хочу супроти Романа об'явити. Каламутить він, бунтує нас незаможників, підбиває на різні пакості, щоб от у їх, Аркадія Павлович млин забрати. Я скажу: дурной Роман. З ким боротись хоче. Дають нам хазяїн роботу, і за це дякувати. А ліс коли не дамо в Шишковому—тут заберуть. Карпо Андрійович (зять Яхонтова А. К.) постараються й заберуть. Не соглашайтесь граждане, не голосуйте за його. Це такий чоловік, що сам у прірву полізе і вас за собою потягне».

В цій цитаті, як на долоні викрито соціальне єство цього підкуркульника, що за тридцять срібників продасть усе й самого себе на додачу.

Другий, трохи психологічно-складніший Митя Непій—цей тягнеться до товариства Толі Жигая, бо йому бажається бути таким, як Толя. І він стає зброєю в Толіних руках (ст. 117—118).

Постаті переродженців уже не нові в поштовтневій радянській літературі й часом доходять до карикатурности. А. Шиян зумів по-новому оригінально подати зать куркуля—голову волкому Карпа Нехлюду. Назовні це свіжа, гарна людина. Він щоранку робить гімнастику, вивчає німецьку мову добре поводить із відвідувачами, не бере від селян хабарів. «Коли ж до Карпа звертався червоноармієць, або з «партійних», то відразу змінював свою позицію і ставав привітним і люб'язним. Говорив про громадські справи, про фізкультуру, політичне становище і між іншим почванювався, що він незабаром німецьку газету «Роте Фане» читатиме без ніякого тобі помічника, і коли вже набридне прохачеві слухати самохвальство «председательське», нагадує знову про діло, тоді Карпо негайно вирішує й задовольняє».

Давши таку характеристику «непідкупному» голові, автор тут на цій сторінці зриває з нього цю машкару і перед нами у всій оголеності стає тип бюрократа-переродження.

Карпо Нехлюда не тільки розклався по побутовій лінії (ст. 99), («Щастя» Вербицької—культура, якого базується на «Ключах») він теро-

ризує селян, одверто стає на бік куркульні, економічно допомагає своєму тестеві Яхонтові і усвідомлює куркульські льозунги:—«Я член партії і тому цілком підтримую в даному разі комсомольців, хоча й не зовсім. Куркулів у нас крупних нема. Всьо трудовое населеніє» (ст. 145) і коли це він виголошує на сході, то вдома він одверто заявляє Яхонтову: «не ми їх, так вони нас, папаша задуть» (ст. 184). Отакі соціальні коріння бувшого партизана, і не даремно дотерміново його вичистили з партії й заарештували за розтрату державних грошей. Село polegшено зідхнуло спекавшись такого «партійця». Але в обрисовці цього типу, остаточно відійти від схематизму А. Шиянові не пощастило. Нехлюда водив цілі табуни баб, зводив з розуму Віру (жінку Прохора) тощо. Ця трафаретність знижує соціальну правдивість обрисовки Нехлюди, знижує художню правдивість і додає елементи ходульності, штучности.

Не пощастило А. Шиянові клясово вмотивувати постаті Віри й Марії. Замало в них клясових рис, а більше психологічне, загально-людське зображення. Трактовка цих куркулів від автора політично послаблена, через зайву об'єктивність. Це ще раз підкреслює потребу більше опанувати пролетарським письменником Марксо-Ленінську теорію, й повно застосувати діалектичний матеріалізм. Бо взявши лише біологічні властивості Марії і Віри, А. Шиян не показав їх з іншого боку, а саме з погляду клясового і їх місця в клясовій боротьбі. Цим самим автор допустився недіалектичної трактовки типажу. Наслідок «жива», але безклясова людина.

Табір будівників нового села у А. Шияна представлений досить широко, хоча окремі персонажі виведені не так яскраво й життєво, як це слід було б для пролетарського реаліста.

А. Шиян у постаті механіка Рубана показує, як в процесі клясової боротьби зростає його свідомість, бажання перемогти Яхонтова. Він не тільки гуртує навколо себе бідноту (ст. 17—18 й 28—29), а пише дописи до газети, змагається на сході і, врешті, перемагає.

Даремно дехто з рецензентів дивується, звідки взявся в містечку такий твердокам'яний пролетар. Адже не треба забувати, що Рубан механік, який пройшов довгий шлях пролетаря і що Рубан читає... «Правду». Це й викувало тип вольового будівника нового життя. Це тип пролетаря, що твердо знає за що змагається, клясово свідомий.

Ягор Шульга показаний спочатку звичайним сільським парубком (ст. 7, 8, 9) що потроху усвідомлює в процесі боротьби свою соціальну приналежність. В комсомол він не йде, поки там сидить Толя Жигай, і коли Толю викинули (ст. 65) він стає активним громадським робітником, стає комсомольцем. Показ позитивного типу в процесі зросту, в процесі усвідомлення себе бойовою одиницею нового життя А. Шиян зробив досить добре й психологічно вмотивовано.

Значно слабше показана Соня Райцис. Соню Райцис швидше видно з розмов, аніж з дії. Постать передової комсомолки не вдалася авторові. Вийшла вона бліда, схематична. А Шиян не знайшов соковитих фарб для її

змалювання. Тому то діалоги Соні на політичні теми, сухі, безбарвні, насичені публіцистикою й мало переконливі.

Показати лише клясово-витримані сили, що протистають куркульству й їхнім підголоскам і на цьому обмежитися, було б не повною картинною клясової боротьби на селі.

Автор виводить Линьку, у якої біологія глушить всі інші і зокрема соціальні інстинкти (кохання до Прохора), але в трактовці цієї постаті соковито зробленої, психологічно вірно переданій, автор припустився тієї самої помилки, що і в трактовці Віри й Марії. Хоча мусимо визначити, що туг А. Шиян, в меншій пропорції зробив цю помилку. Линьку він все таки пов'язав із клясовою боротьбою, але не показав, як під впливом цієї боротьби змінюється психологія Линьки. Це безперечний мінус повісті.

З типів сільських люмпенів виведено Зуйку-п'яничку й Фільку. В статті Зуйки автор показує, як під впливом комсомольської вистави і знущань з неї Яхонтова у Зуйки прокидається бажання боротися проти куркульні, прокидається клясова свідомість і Зуйка гине від рук куркулика Толі.

Тип Фільки значно складніший. Це типовий люмпен, починаючи з крадіжки (ст. 22) і розвиваючи далі теорію анархічного знищення млина, щоб віддячити Яхонтову, він дістає перокселинові шашки і «О-о! Він за все віддячить Яхонтову, й за руку й за образу. Ще в лікарні, коли залишився з бинтовою пов'язкою там, де була рука—не спав ночами Філька. Не давали спати осокори, що їх кроки роз'ясували вітри з поля, не давали спати думи, отруюючи Фільчину душу, наповнювали її тривогою за сім'ю і лютою злістю до хазяїна» (ст. 69) Під впливом Рубана й боротьби Філька змінюється й стає в лави передових борців. Таке діалектичне розгортання показу типу через переборення суперечностей є одною з ознак пролетарського реалізму.

На цьому власно я й закінчую розгляд типажу «Баланди». Тепер основне питання: чи показаний колектив у повісті, чи не заслонили «герої»—основного і єдиного героя наших днів—колективу? На це питання я відповідаю—ні. Показані і виразники клясових прошарувань, показні і ці клясові прошарування. Досить послатися на такі місця: збори у Рубана (ст. 28—29) сценки на паровій (14—16) збори комсомолу, сход, чистку, щоб переконатися, що до певної міри зроблена автором акцентація і на колектив. Правда, в деяких місцях особисті історії заслоняють колектив, але це свідчить про невправність автора, про неповне ще оволодіння методою пролетарського реалізму.

Ще мені хочеться зауважити одне, що ніяк не можна трактувати приїзд Соні Райцис, або комісії з Курська, як механічного втручання в справі «Баланди», як неспроможність авторову діалектично показати суперечності клясової боротьби, й привести до механічної розв'язки приїздом «ревізора». В тому й весь сенс приїзду Соні Райцис і комісії з Курська, як допомога пролетарського міста селу. Адже про механічність можна було говорити лише тоді, коли б автор не показав, нам місцевих сил, що протистоять кур-

кульській навалі. І зрештою факти: «та серед комсомольців ваших є порядні хлопці. Аджеж повідомили окружком» (ст. 41). Отже Соня Райцис це підмога. Хіба це не правдиве розв'язання проблеми змички міста із селом. Здається ясно.

А. Шиян показує нам у своїй повісті силу змички, традиції (ст. 92) «ідіотизм» села» (ст. 53—61) і цей показ болячок нашого сьогодні так само треба віднести за рахунок не лише «теоретичного», а й фактичного гегемона повісті—колективу.

А. Шиян у своїй стилізації намагається матеріалізувати образність, знову ж таки підкреслюємо, реалізує теоретичні положення пролетарського реалізму. Наприклад: «розпускалися перші вінчики старої яблуні. Терпкий і дужий аромат нектарників уривався крізь відчинене вікно в хату і хотілося той аромат вдихати молодими грудьми широко й багато. Ще не вся яблуня в цвіту. Ще є багато рожевих пуп'янків, що розпустяться на день пізніше, але й тепер над вітами таке дружнє гудіння бджіл: вони випивають рослинні меди нектарників і запорошені пильцею з однієї гілки на другу переносять зародки клітин, запліднюючи цвіт яблуні» (ст. 49); «пахне травою, пахне випарами теплої гумусової землі» (ст. 77); «палахкотіла тиха замріяна річка одсвітами сходу і, здавалося не воду, а цинобру хтось розлив в оцю низину і вона захолола між зеленими берегами». Можна було продовжити ще цитатію, але я гадаю, що наведені приклади свідчать про свіжість, оригінальність і матеріалізацію стилістики автора. Поруч з тим слід відмітити й певне зловживання такими епітетами, як «жадний, молодий, здоровий» й образом «простудна земля», що при відносно високій стилістичній культурі автора свідчать про неохайність. Разом із тим слід відмітити певну переобтяженість повісті побутовщиною (епізод з перегонами, ворожіння, горобина ніч тощо), інколи надмірну акцентацію на побічний службовий лінії розвитку повісті—любовній інтризі, що до певної міри руйнує цілість композиції.

Проте всі ці вади й огріхи, що є наслідком відносної молодости автора, не позбавляють повість «Баланда» інтересу пролетарських читачівських мас до неї. Головна читкість цього твору полягає в чіткому ідейному спрямуванні, що робить з нього соціально-корисний твір, якби не репетував дехто що мовляв А. Шиян—«невірно відображає процес класової боротьби на селі». Такі твердження просто виссані з пальця і є наслідком еклектично-формалістичних концепцій автора, коли на перше місце ставиться примат форми над змістом.

Зріст А. Шияна ще раз підкреслює, що теорія пролетарського реалізму серед пролетарських письменників завойовує домінуюче місце, і що ця теорія не є прокрустове ложе, а навпаки допомагає письменникові дати твори гідні соціалістичної реконструкції.

СЕРЕД КНИЖОК ТА ЖУРНАЛІВ

САВА БОЖКО. «В степах». Роман. ДВУ. 1930. Стор. 592. Ц. 3 крб.

«Головна мета й метода моя—соціологічно, подати епоху, а не окремо ізольовані поста-ті»,—так говорить автор у вступному слові до літературних судів над романом «В Сте-пах». (Плуг № 3).

В рецензії нема змоги докладно аналізува-ти на скільки автор справився зі своїм зав-данням, як нема змоги докладніше зупини-тися на цьому покищо винятковому явищі радянської літератури.

До цього часу за браком теоретиків-лі-тературознавців на Україні не розроблено проблеми літературного жанру. Щоправда проблема жанру сама по собі не може бути самостійною від стилю. Певний стиль родить і певний жанр. А про стиль є у нас стільки теорій на Україні, скільки є критиків-рецен-зентів і так собі «любителей изящной сло-весности».

Отже, так чи інакше, а маємо епопею Са-ви Божка на 37 аркушах, та ще буде продов-ження і далі. Той факт, що письменник Божко взяв таку актуальну тему, як народ-ження пролетаріату на Донбасі та народ-ження цього ж пролетаріату на степах Ук-раїни; сільсько-господарського пролетаріату, сам по собі цікавий, бо дотепер про пролетарі-ят Донбасу в художній літературі за ви-нятком слабих книжечок Ледянка нічого не-має, а за сільсько-господарський пролетарі-ят, за його генезу, навіть нема й того, що є за шахтарів. Показати ж такий широкий процес, як народження промислового капі-талізму в занадто сприятливих умовах Украї-ни,—в той час російської колонії—це зна-чить, що треба бути добре озброєним фак-тичним знанням цього складного історичного процесу, це значить треба мати сталий марк-систський світогляд.

На честь авторові його праці звичайно в жоднім разі не можна прирівняти до таких творів, як «твори» Павла Нечая, який теж намагався дати епопею класової боротьби

уже за революційних часів (Трилогія «Мали-новий міст»).

Сава Божко подає нам процес народження промислового капіталізму саме в той час, ко-ли форма поміщицького господарювання в своїх коріннях загнилася, а європейський ри-нок потребував своєї-житниці, як потребував розвиток залізниць та машинового госпо-дарства вугля. З'явилися представники ре-волюційного промислового капіталізму на Україну, і Донбас зажив зовсім новим жит-тям; почала формуватися класа пролетаріату з усіма притаманими їй властивостями; ще-зає зовсім поміщицький спосіб господарю-вання й революційний промисловий капіта-лізм стає реакційним.

Кінчається роман революцією п'ятого ро-ку. Така схема роману Сави Божка «В сте-пах». Схема сама по собі для художника слова ще нічого не варта, її треба наситити життям, дати образам правдиво художній хід в романі. Схема ця надзвичайно проста і її можна вчитати в кожній популярній брошурі з політграмоти. Трудність письмен-ника в тім то й полягає при такій схемі, щоб не збитися на цілком трафаретний і бездушний екстаз на мертві формулі-ровки.

Представників різних соціальних угруповань Божко подає в більшій своїй мірі пере-конливо. Два брати Неймани—капіталісти, торгівець, шинкар Зільберовський, Свинен-ко; представники сільської куркульні: Шматько, Пигуля, агент охоранки отець Ка-лістрат, а ним протиставляється з протиде-жного табору Руденко, штейгер, один із керів-ників робітничих повстань, Арсон, Соколов і багато інших. Не випадково дав автор в образах капіталістів двох спритних німців. Автор тут тільки взяв суху історичну прав-ду. Боротьба франко-бельгійського капіталу з німецьким за промисловість України і взагалі всієї Росії в ті часи всім відома. Ро-сійські патріоти в особі Івана Петровича Ру-дана були здатні лише для охорони маєтків свого патрона і жахалися ініціативи, такої

потрібної на той час. З часом ці патріоти в особі, скажемо, Шеїна стають за організаторів «істинно-руських» чорносотенних спілок.

Нейманив (один на шахті—Густав, другий Генріх, як управитель економії) подано цілком живо і реально, їм не шкодить їхнє демократичне походження. Приміром, Густав Нейман був навіть у соціально-демократичній партії Німеччини. Демократичне поводження цих двох агентів капіталу з робітниками—це омана, вони переслідують певну мету: залучити на свій бік їхнє співчуття. Та стикнувшись з дійсним обличчям революційних заробітчан та шахтарів вони скинули демократичну маску.

Ось, приміром, брати-Неймани читають циркуляр про боротьбу з революційною агітацією. Густав іронізує розпорядження губернатора, але Генріх, що позбувся будь-якого демократизму, закидає Густавові: «А ти, ще й досі не позбувся свого соціально-демократичного скепсису? Покинь брате ці брязкала німецької соціально-демократії. Я оце в процесі п'ятилітньої практики чим-далі переконуюсь у своїх помилках. Я тепер дивуюсь своєму лібералізму і людяності до цієї зачепилівської свиноти». І колишній людяний Генріх Нейман вступає в одверту боротьбу проти селян, порушаючи умови оренди. Неймани—брати, але це їм не заважає бути до певного часу ворогами і мати один від одного свої промислові секрети, і лише, коли вся ситуація міняється не на їхню користь, власне з кінцем пангерманізму на Донбасі, з переходом цього панування до рук французької фірми з управителем Діберсом, миряться обидва брати.

Малюючи цей процес, Божко подає його як найповнокровніше. Подавши двох представників капіталізму—аграрного і промислового—він далі показав, що їхній стан залежить все таки від волі графа Шаботинського, а з графом Шаботинським, з його появою в романі починається ціла панорама боротьби буржуазії проти безглуздої політики монархії, що так шкідливо впливала на прибутки, в першу чергу промислової буржуазії.

На шахтах гартується революційний пролетаріат і в той же час гартується сільсько-господарський пролетаріат, свідомий своєї мети. Ось перед нами тип заробітчанина Конона Гнатовича Супоні. Його роль в страйках

заробітчан підчас жнив занадто поважна. Це цілком свідомий тип сільського пролетаря, він не може байдуже дивитись, коли якийсь необачний заробітчанин псує машини. Тактика Супоні вимагає боротьби проти пана, а не псувати машини. Масові сценки описані живо, яскраво і, що найголовніше, з художньою правдою. Підчас страйків певна частина хитається, це ми спостерігаємо як між шахтарями так і між заробітчанами. Але основне ядро як у перших, та і у других це загальне незадоволення завжди умів спрямувати до певної мети. Широкий процес класової боротьби між гололою та куркулями на селі теж знайшов своє відображення в романі, а на фоні цих класових суперечностей наживається й зростає п'явка-купець і шинкар—єврей Зільберовський; він не гребує жодним способом в добуванні грошей. Поруч цієї темної фігури стоїть не менш темна фігура попа Смердинського. Смердинський в минулому кримінальний злочинець, а тепер агент охорони.

Всі ці глибокі процеси, їх аналіза знайдуть своє місце в статті, що її автор цих рядків має на меті присвятити епопеї Божка. Покищо відмітимо в загальному: подавши процес широкої класової боротьби, подавши багату панораму життя, письменник Божко припустився цілого ряду свідомих і несвідомих помилок. Звертає на себе увагу перш за все неприродний принцип, що проводиться в романі: нібито на болотяному ґрунті завжди виростають гарні рослини та вступають в суперечку з цим ґрунтом.

Ілюструємо свою думку. Родич Зільберовського. Арон—революціонер, член соціально-демократичної партії; без його персони взагалі не було великого ладу в керуванні страйковим рухом, і такі революціонери, як Кирило Руденко, не знали що й робити. Але з'явився Арон-Арсон і стає не тільки за інформатора про події в партії, а й фактичним керівником страйкового руху як в економії, так і на шахті, хоча й мало знає місцеві умови. Чомусь він монополює володіє партійними документами і взагалі «вождь». Це було б півбіди, а то цей «вождь» має родича Зільберовського, а цей Зільберовський, що сполював робітників і взагалі викачував з них останні копійки, зустрічається з революціонером Ароном і останній його агітує; «він стояв в позі трибуна, говорить автор, і тільки

конспіративні обставини примушували його стримуватись, щоб не гукнути так, як він говорив на масовках».

Пригадайте, читачу, що Арон говорив у кімнаті Зільберовського при закритих дверях, що його слухали друзі і що він агітував тільки одного Зільберовського, доручивши таким чином своє конспіративне перебування невідомо ще кому—другові чи ворогові Зільберовському—і вам стане зрозуміло, чому саме оця поза трибуна і нагадування про конспіративні обставини зовсім зайві. Ну та це ще дрібниці, головне ось що: Яків Зільберовський дає Аронові Шнеерзону гроші для партійної роботи!!! Є така софістична задача: коли брехун сам на себе каже, що він брехун, то він сказав правду, значить брехун правдивий чоловік.

Коли Зільберовський-капіталіст дає Аронові гроші на партійну роботу, то він очевидно хоче, щоб його як визискувача змело повстання тих, кого він визискував. Явний абсурд, нічим не виправданий, нещирий і, нарешті, брехливий художньо. Нікому не потрібна софістика, Зільберовський вірний собі, коли дає на війну гроші, це зрозуміло чому. Але коли Зільберовський дає гроші на страйк, це вже, вибачте, надприродно. Роза—сестра Арона—торгує в шинку Зільберовського, і нічим не різниться від звичайної торговки, тільки хоче любити революційних шахтарів і за це вона має нагороду, —знає партійні секрети, хоч їй це й зайве знати. Вона, як стигла вже дівчина, хоче лише Бориса, а не якоїсь там революції!

Та не тільки Арон Шнеерзон агітував Янкеля Зільберовського, а й згадана вже Роза та дочка робітника-революціонера Шура бажали очевидно завербувати на бік партії Зільберовського. Бо як же інакше пояснити отакий стан обох товаришок: «Роза і Шура *побожно* дивилися, як бліді щокі Аронів червоніли від хвилювання. Роза готова була ось-ось встати і обняти брата за його щирість, за його правду. А Шура рідніше горнула до Рози, що *пашіла вогнем*. Той невідомий простінок, що існував між нею та «жидівкою» Розою, тепер остаточно і назавжди рушився». (Курсив мій. І. П.).

Для нас мало відомим залишилося, чому саме Роза *побожно* пашіла вогнем, як біблейська неопалима купина, а щоб покінчити з Ароном та Зільберовським, скажемо, що лю-

дина, гідна чести революціонера, не буде метати бісеру перед свинями, як його метав Арон перед Зільберовським. Смердинський Кость теж революціонер і теж ворогує з батьком. Роза, Смердинський і Арон і є та ілюстрація до нашої думки, яку викликає автор,—ніби завжди від ворожих революцій батьків родяться діти революціонери.

Далеко краще враження справляє штейгер Руденко, хоч, правду кажучи, він схожий трошки на парламентаря, а не на соціал-демократа. Буде до речі сказати пару слів про почуття кохання у героїв. У Божка завжди виходить якось так, що така-то обов'язково буде почувати з таким-то, а такий-то герой ходить завжди по чужих жінках. Це занадто вульгарна форма.

У нас завжди читач шукає у романі якоїсь проблеми. Скажімо: кохання, готування кадрів, будівництво соціалізму і т. п. У романі Сави Божка такої проблеми нема, натомість самим романом поставлена проблема жанру—епічного, де всупереч запевненню популярних і непопулярних немарксистських підручників, замість основної ознаки епопеї—війни за якісь далекі краї чи щось інше, виступала інша ознака епопеї—виробнича, де б у кожному прояві, кожному стикові визискувача й визискуваного можна б було вбачати класову боротьбу у відомому на сьогодні культурному світі.

Нашу історію, наше минуле, особливо в художній літературі треба переосінити, треба повнокровно подати ті глибокі процеси, які підготували і сучасний період. Перший серйозний крок у цьому напрямку зробив Сава Божко. Вітаємо.

Коли б ми приступили до аналізу стилю, то тут би нас зустріла можливо і не зовсім приємна несподіванка. Чогось єдиного, певного, нового в розумінні стильових шукань в романі немає. Поряд з імпресіоністичними мазками ладібно вживається самої звичайної марки етнографічний реалізм. Місцями цей етнографізм справляє враження чогось важкого і зайвого для роману.

І. П'ятковський.

І. МАЛОВІЧКО. «Головам на плечах» ДВУ. 1930 р. Стор. 82. Ціна 1 крб. 20 к.

І. Маловічко завжди друкується у «Новій Генералії» і, як більшість співробітників

цього видання, думає за себе, як за пролетарського поета, який все знає і все розуміє, і який мусить учить всіх інших «непосвящених». «Головам на плечах» — так назвав він свою першу книжку. Пройдемо повз цю крикливо-претенсійну назву і подивимось про що і як пише Маловічко у своїх віршах, що адресуються «Головам на плечах» (термін позакласовий, але легко здогадатися, що моторний автор підозріває (ну, звичайно!) пролетаріат.

Як і більшість співробітників «Нової Генерації», Маловічко має чимало спеціально-програмних віршів і звичайно не має жодного вірша без програмного відступу. Так, уже в першому вірші, що починає збірник, читаємо:

Прийду
і не буде на мені лица,
як з математики
невідомий ікс,
Наштрикну небо
на нісок олівця
й сонцем з ніжних
топитиму
віск (11 ст.).

«Нова Генерація» вперто ратує за функціональну поезію. Яка ж соціальна функція цього уривка.

Навіщо поет бажає знищити свою індивідуальність, розтопити себе, стати «іксом», та ще не простим, а «невідомим». Кого може тепер налякати «Космическая революционность», загрози — «наштрикнути небо на нісок олівця», та ще для того, щоб «сонцем з ніжних топоти віск». Це не тільки незрозуміло, це... Але утримаємось покищо від висновків і подивимось, що далі скаже нам Маловічко.

В вихрі
математичних законів,
розкидаючи ляхміття
блискучих бань.
Вперед усі
Хто мозок розканонив
в небову
синь
бараб-ань (36 ст.).

Так ось воно що? Маловічко переспівує нудні пісні футуристичних прихвостнів. «В небову синь барабань». А далі що? Навіщо це абстрактне бунтарство, позбавлене реальної основи і простої логіки в нашу кон-

структивну добу. Але ще менше логічно вступає Маловічко з закликом.

Інженери,
бляхарі
й трубочисти
Плякатами
день за днем
— несіть!
Несіть під свисти
динаміт футуристів,
Карбітки очей
й насоси носів (66 ст.).

З великої ретельності і малої письменності чимало можна написати анекдотичного, як «насоси носів». Але навіщо весь цей галас, заклики, коли сам автор не знає чого він сам домагається. Ось, наприклад, вірш «Біль за автомобілем». Автор вважає, що він агітує за автомобілізацію, а в дійсності у нього тільки викрики, що викликають сміх. Починається «Біль за автомобілем» характерним вигуком:

Гомону,
гомону б
На весь світ (55 ст.).

Навіщо гомін? А може від нього тільки шкода. В цьому автор не дає собі відчиту. Ну, припустімо гомін, а далі що? Далі вигуки, що, звичайно, не мають жадного агітаційного змісту.

Нафтогін
Баку-Москва
Швидко,
швидко
буде.

Піднімайте ж
в жилах шквал

Током Дніпробуду (56 ст.).

Агітаційного змісту тут нема, а нісенітниця є: «роз'яснено», що Дніпробуд споруджується, щоб його током підіймати «в жилах шквал». А чи потрібний кому небудь цей шквал і чи є він взагалі в жилах—про це невідомо. Автору нема часу. Він поспішає викрикувати за користь автомобілів і доходить до повної розгубленості:

Не одну вже мить
прокляту
Переболіли ми
не жахайтесь крику
—я то
реву за автомобілями. (56—57).

Деякі здатності, як видно, Маловічко має. Але цілком зрозуміло, що ці здатності версифікаторського характеру. Думати й мислити Маловічко не вміє, старанно працювати та вчитися, хоч би у кращих російських футуристів, він також не може; а тому і пише він такі невдалі, навряд чи кому потрібні вірші. У книжці «Головам на плечах» є декілька сильних місць, але загалом, це слаба книга. Часто у Маловічка зустрічаються такі вірші, де нічого не зрозумієш:

Били з Кабулу і
і на Кабул.
Закляклі пальці
на горлі країни.
Мідними сиренами
важких куль.

Скинути б з гір павутиння. (44 ст.).

Тут після кожного рядка стоять крапки але інші розділові знаки не змінять справу. Коли читати: «Закляклі пальці на горлі країни, мідними сиренами важких куль» — зовсім абсурд, коли читати: «Мідними сиренами важких куль, скинути б з гір павутиння» — теж не краще.

Є у Маловічка абсурдні образи і порівняння:

Турбуюся я не марно
за смерть твоєї холодний, як мороз,
лід (81 ст.).

Автор вважає за потрібне хвилюватись про лід смерті... Цей лід він порівнює з —морозом. Це все прекрасно... Слід сказати декілька слів і за риму Маловічка. Відомо, що римування футуристів — це досягнення, що збагатило всю поезію. Маловічко, що вважає себе за футуриста, римує такі слова, де треба шукати риму: (в них спільні тільки ударні голосні); котить—днів, землі—степів, богом—автодору, воля—гору тощо. Але слід зазначити, що у книжці «Головам на плечах» є досить багато гарних повноцінних рим (як у першому вірші), але гонючись за ефектними, складними римами. Маловічко часто приходиться до абсурду.

Приведу відповідну цитату:

Проїшли труби
і кожне пройдище
Зітре піт
вам над вухом з носа.
Не чекайте!

Не прийде
і не пройде ще
Хіба у сні
Навуходоносор (66 ст.).

Що визначає—«не прийде і не пройде» — це знає тільки автор.

Також тільки йому належить таке дивне відкриття, що ніс знаходиться над вухом. Коли ми назв'ємо і це припустимо, то навіть тут піт, що буде стертий «кожним пройдищем»...

Але залишимо автора з його секретами, не будемо втомлювати його запитаннями на них.

Г. Гельфандбейн.

ЧЕХОВ АНТІН «Мужики». Переклав Григорій Піддубний В-во «Рух». 1930 р. стор. 260, тир. 5000 ціна 1 крб. 50 коп.

Останнім часом помічаємо збільшений інтерес наших видавництв до російських класиків. Видаються грубі томи М. Гоголя, Л. Толстого, І. Тургенєва, А. Чехова та інші. Це дуже відрядне явище. Російська культура й література далеко ближчі нам, ніж західно-європейська, бо соціально-економічні, а тепер і політичні інтереси, підвалини Росії та України майже одні. Крім того, чимале російських письменників виростало на українському ґрунті, черпали свої теми й настрої з України і тим тісно зв'язували свою творчість з нею. Такий і А. П. Чехов. Та, зрозуміло, не тільки цим треба керуватися перекладаючи буржуазних класиків. Треба пам'ятати, головне те, оскільки письменник відповідає усім своїм ідеологічним комплексом нашому часові, оскільки він може бути корисним в наших умовах. Чехов у цьому відношенні багато в чому виграє, порівнюючи до інших. У першу чергу це живий, ясний, багаторий стиль Чехова, що цілком імпує нашому часові. У збірці, що рецензуємо, перекладено такі твори Ант. Чехова: «Степ» («Степь»), «Мужики» («Мужики»), «В яру» («В овраге»), «Людина в футлярі» («Человек в футляре»), «На хуторі» («В усадьбе»), «Рідна стріха», («В родному углу»), «Печеніг» («Печенег»).

Чим керувався упорядник збірки, саме так складаючи її? Очевидно, було два принципи: один—це те, що переважна більшість цих оповідань зв'язані в більший або менший мірі з Україною, вони відбивають певний історичний етап на Україні, і другий—характеризують творчість Чехова 80-90 рр. Амплітуда часу, коли написані були усі ці семеро оповідань—від 1888 р. по 1899 р. «Це була епоха,—писав у свій час критик М. П. Неведомський, — посиленої ліквідації колись міцної дворянської культури, епоха остаточного розкладу попередніх «устоев», що розкладалися тут же на очах покоління... мертва ідеологічно епоха... між двома хвилями життя—хвилею 60—70 років і тією, що стала здійснюватися тільки в другій половині 90 років». «Відповідно до цього, в дев'яності роки, — пише В. М. Фріче—А. П. Чехов продовжує уперто розвивати тему про зміну в Росії двох господарських ладів — поміщицько-дворянського буржуазно-капіталістичним...» (В. М. Фріче—«А. П. Чехов», собрание сочинений, кн. 1. ГИЗ. 1929 р.). Часи кріпацтва геть далеко минулися, «дідиці тепер перевелися, не живуть тут, та натомість побудували навколо заводів, і тут тих інженерів, лікарів, штайгерів—сила!» «Тепер уже не ті часи, бити не можна», «і дід (колишній дідич—К. М.), за старою звичкою, деколи замахнеться ціпком, але бити не б'є. Осталились лише єдині звички дворянства, що зоставалося бути вірним своїм традиціям, було засуджене на гибель, воно—вибачте—догнивало свої останні безпросвітні дні». Павло Ілліч Рашевич («На хуторі») заплутався у відсотках, дід Варі («Рідна стрха») і поторочена тітка запустили, як і їх сад. Жмухін («Печеніг») — це найяскравіший зразок відмирання, а його сини—відродження. Але, зрозуміло, не дворянство було сіллю «землі руської». Треба було б вважати Чехова дуже обмеженим, коли б він не помітив інших і основних верств тодішнього суспільства. «У дев'яностих роках А. П. Чехов займає ще одну галузь російського життя, що у восьмидесятих роках лежала поза полем його зору, але стала йому дуже близька підчас його перебування в Меліховому—село» (В. М. Фріче). Виявом інтересів Чехова у цьому напрямку є повість «Мужики». Селянство 80—90 років перебу-

вало в неймовірній матеріальній скруті й темряві. Повість «Мужики» є справді картина злиднів і безпросвітної темряви, некультурності та горя. І тим більшого значення і ваги набирають «Мужики» для нас, що «предметом авторского описания служит не маленький мирок отдельных людей, страдания и муки которых являются их личными муками и страданиями, но целая масса, огромный мир»..., що повість є, як каже Меншиків, «драгоценный вклад в науку о народе, из всех наук, может быть самую важную». Поруч з цим зростає, кріп і ґартувався у нечувано тяжких умовах праці пролетаріат. Чехов віддає належне цій новій силі, пишучи повість «У яру». Писав він її на «замовлення» своїх товаришів (М. Горького та В. Поссе), через те, очевидно, знаючи їх «смак», він написав її з тим, щоб «усилить одну глубоко умную и нужную для нас ноту—бодрости й любви к жизни» (М. Горький).

«В яру» — це надзвичайно показна, яскрава картина розшарування села. Елементом бродіння, навколо якого викристалізуються нові життєві елементи, є заводи і фабрики. І нарешті, ще одним прошарком тодішнього суспільства, що зацікавило (і найбільше) письменника А. Чехова, була інтелігенція. Спіткнувшись кілька разів в історичному процесі (60 роки і роки народовольства) російська інтелігенція стала занепадати. «Тоска интеллигенции 80-х и отчасти 90-х годов выражает настроение не только одной интеллигенции. Эта тоска выражает бездорожье для всех оппозиционных элементов общества»... (Луначарський).

Ось ці обставини й породили «Людину в футлярі». Учителя Белікова, як і багатьох своїх героїв, Чехов списав з А. Ф. Дьяконова, інспектора Таганрозької гімназії. Характер оповідання Чехов наперед був визначив, записавши собі в записку книжечку так: «Человек в футляре, в калошах, зонт в чехле, часы в футляре, нож в чехле. Когда лежал в гробу, то казалось улыбался, нашел свой идеал».

До речі, треба сказати, що людина в футлярі, нехай у дещо перероджених рисах, ще живе, продовжує ховатися від промадського життя, покривається парасолькою від (радянського) сонця, щоб не загинути від соняж-

ного удару. Через те переклад цього оповідання має для нас і безпосередньо активне значення.

Відтак, коли ще додати сюди «Степ», як зразок незрівняної художньої досконалості Чехова, то ця збірка цілком дає многогранний образ письменника. Вибір зроблено вдалий, збірки не перевантажено паралелізмами. Щодо перекладу, то Гр. Піддубний виконав завдання дуже добре: Чехов такий же свіжий і оригінальний українською мовою, як і російською.

Костевич.

«ПОШИЛИСЬ У ДУРНІ»—М. Кропивницький і В. Ярошенко. (Збірник п'єс, випуск IV).

Коли в літературі з'являється шкідництво, чи одвертий виступ класового ворога—такій «літературі» треба дати відсіч.

Наші дні, дні великих класових боїв у країні, дні великих зламів, творчих буднів і в них робітних, напружених мізків і м'язів, що віддають усе соціалізові.

Відповідно до завдань цієї напруженої переходною доби мусить завжди стояти і література, яка мусить правильно, класово оцінювати кожен факт, прояв у цих творчих буднях—як у місті, так і особливо в селі.

Проте слід констатувати прояви ворожості в цій самій літературі, ідеологічного схилення і навіть відвертого шкідництва на культурній ділянці. Інакше не можна сьогодні оцінювати твір М. Кропивницького і В. Ярошенка—«Пошились у дурні». Більше того, твір, що наче б то виображає або мусить «виобразити» класову боротьбу на селі, береться показувати сьогоднішній трудящий людності—куркулів, наймитів, комсомольців і молодь, замазує справжню суть класової боротьби на селі, внутрішні класові суперечності цих постатей «героїв».

Куркуль грається з наймитом, наймит—із куркулем, братаються і ні слова про їхні взаємини, суперечності, класову свідомість, внутрішню (не кажучи вже за зовнішню) боротьбу.

Хіба це правдиве виображення нашої дійсності, сьогоднішніх, революційних днів.

Подаю короткий зміст тому: куркулі Кукса й Дранко, що знаходяться в центрі

всього діяння, журяться, що в кожного з них багато дочок. У першого 5 у другого —7. Не думаючи нічого про своє господарство, майно (та і його в недостатній мірі показано—крім млина в одного і кузні в другого), не маючи ніяких стосунків з податками, хлібозаготівлями, не почуваючи ворожої до себе неможливицької сили—куркулі захопились одним: якнайшвидше одружити своїх дочок. Чекають жениха з «города». Писар сільський (невже секретар нашої сільради)—приносить їм листа із «города»—довго мучить їх таємницею його, а після, коли стягує з них по гривенику—оголошує що до них (до їх доньки) приїде «жених». Мало того, писар з ними «бесідує» про те, до якої вони церкви ходять, чи до автокефальної, чи до слов'янської. Отримавши відповіді, що задовольнили і ту і ту—відповідає їм про себе.

— А я до кивої...

Наймити Басиль і Антон покохавши доньок своїх господарів-куркулів, коли узнали про «женихів», підстроюють «машину». В допомозі їм став комсомолец Нечипір що переодягся і підробився за «жениха із города» до одної з куркуленок. Весілля. Виявляється, що Нечипір це—не справжній жених із города, що це все він навмисне підробив. Куркулі, щоб вийти з негарного становища віддають своїх дочок за наймитів. Оце і все.

Як же змальовано куркулів.

Куркулі—до речі не виведено їх сьогоднішніми куркулями, або тих, кого розкуркулили,—завжди в турботах за дочок своїх, щоб віддати їх найшвидше і за багатого. Вони до того скупі.

Ходять до церкви. А політичне обличчя їх де? Де їх явна, що була і є сьогодні, класова непримиренність до пролетаріату, до радянської влади, до пролетаризованого селянства, того самого наймитства, що в них робить. Чи може куркуль дійсно, щиро панібратчується з ними.

Автор один і другий це замовчують. Перший не навмисне (бо-ж п'єсу написав ще до 900-х років) а другий?... Він живе за наших часів, він є свідком тих подій, що відбувались, він перероблював ту п'єсу

на «радянський», як пише в передмові до п'єси. Я. Бортніков, — ад. Ми заявляємо, що він не переробив, а доробив, на «лад» 80—90 років цю п'єсу і з своєю послугою укр. театрові й ревлітературі спізнився. Справді, хіба на сьогодні це характеристика куркуля? Зовсім ні... Очевидно, автор не знає, що в 1928-29 і 30 р. — особливо коли саме провадилося розкуркулення — куркулі силою заставляли своїх доньок виходити заміж за наймитів, за комнезамців і навіть всякими підлогами видавали своїх доньок за неможливі синів і активістів лише, щоб «спастися своє становище».

Доводиться лише дивуватись авторовій байдужості і несвідомості.

А наймитів самих то як показано? Це «божі телята», що сліпо заохані в куркулів і не бачать в своїх господарях — куркулів, клясових ворогів, а в комнезамцях своїх друзів, товаришів, людей одної кляси, спільної ідеології. Хіба це наймити? Чи потрібні нам в літературі такі наймити?

Далі. Комсомолец Нечип. Хто дав право називати авторові його комсомольцем. Адже цього, що він комсомолец аж ніяк не видно. Крім того, що він наче якийсь дурник, або шукає не зупиняючись навіть перед тим, щоб стати якимсь опудалом — лише, щоб «настрашити куркулів»!), що навмисне таким стає, щоб «обдурити куркулів» і одружити своїх товаришів-наймитів на їхніх дочках, більше нічого не видно. Хіба то отакі «революційні заслуги» комсомольця?...

Клясового і дійсного комсомольського обличчя в «комсомольця» Нечипора — немає і не видно аж ніяк.

Зате доньки Кукси і Дранки — Оришка і Горпина змальовані «м'якими», твариськими, що їздять верхи на своїх женихах — наймитах у лісі (див. 100 ст.) і ті «юрдяться» цим... «так нужно», а автор передмови до п'єси зве одну з них, а саме Горпину «мало не комсомолкою».

Яксь не менш дивна і напевне «психічно-хвора» на сьогодні, є постать писаря. Писарів, ми знаємо, немає вже біля тринадцяти років, а є секретарі сільради, отже, коли це один із тих, а це так, бо він говорить куркулеві Куксі, що: — Печать у

голови, окладні листи в агента, ключ (від канцелярії і від усього) у писаря... (тобто в нього)... то тут безперечно — не менша нісенітниця і безглуздя. Отже, наприкінці слід відзначити, що цей «твір» двох драматургів через надто велику примітивність, а в більшій мірі, неправдиве, нереальне змальовування представників клясових угруповань на селі: куркулів, наймитів комсомольця і т. д. через абсолютно безпідставне пришивання ярличка «радянського» села до справді села кінця минулого XIX сторіччя і хай перших років XX-го — губить всю свою цінність. Фалшивих творів не може бути. Коли вони мали вагу в свій час, то зараз можуть лишитись «музейною вартістю» і аж ніяк не сучасним літературним (епічним і драматичним твором).

Коли дві п'єси в цьому ж збірникові «Хомути» К. Кошевського і «Разлом» — С. Лавренюва і М. Йогансена мають певне значення і одну з них, а саме «Хомути» можна назвати цілком сучасною, то п'єсу «Пошилися у дурні», що начебто перероблена на радянський лад і видана ДВУ 1930 р. треба зовсім зняти з нашого репертуару.

М. Базилівський.

ЙОСИП БЕСКІН. «Кулацкая художественная литература и оппортунистическая критика». Вид-во Комуністичної Академії 1930 р., стор. 73. Ціна 50 коп.

Безумовно за важливий і значний факт слід визнати видання комуністичною академією серії «Боевые вопросы коммунистической критики» до якої належить книга статті Йосипа Бескіна, що оце її ми розглядаємо.

У відомій резолюції ЦК ВКП(б) щодо художньої літератури завдання літературної критики визначається так: «На минуту не сдвывая позиций коммунизма, не отступая ни на йоту от пролетарской идеологии, вскрывая объективный классовый смысл различных литературных произведений, коммунистическая критика должна беспощадно бороться против контрреволюционных проявлений в литературе, раскрывая сменовеховский либерализм и т. д.». Книга Бескіна є одна з небагатьох критичних збірників, що саме відповідає цій директи-

ві. Дві перші статті—«Куркульская лирика» і «Россеянский эпос» присвячені марксистській аналізі поетичної продукції виразників куркульської ідеології Н. Ключова, С. Кличкова і П. Орешина. Бескіна аналіза цілком вірна і відповідає дійсному стану речей. Лише одне місце в першій статті потребує корективів. Порівнюючи Орешина з Кличковим, Бескін пише: «Может быть какую нибудь дифференциацию здесь и надо провести, но это уже оттенки внутрикулацкой идеологии. Дифференциация столь тонкая, что мы имеем право ею пренебречь» (11 стор.).

Ми погоджуємося, що це дійсно так, «оттенки внутрикулацкой идеологии»—але якраз саме такою тонкою диференціацію нехтувати не можна ні в якому разі. Адже ж, резолюція ЦК ВКП(б) закликає «обнаружить величайший такт, осторожность, терпимость ко всем тем литературным прослойкам, которые могут пойти с пролетариатом и пойдут с ним». Орешин ні в якому разі не належить до таких «прослоек», але чим небудь викликано ж те, що він до останнього часу заповнював центральні «Известия» своїми поемами. Отже у другій статті Бескін частково виправляє свою помилку і правильно пояснює цей факт—друкування поем Орешина в «Известиях», як грубе перекручування, що викриває самого Орешина.

Дальші дві статті збірника—«Кулацкая философия и диалектика» и «Кулацкое саморазоблачение от гнева происшедшее» присвячені переважно розбору белетристичної продукції і статтів С. Кличкова. Чіткість аналізу, перекональність аргументації, нешадне зривання нашвидку одягнених захисних машкар—ось основна цінність цих статтів.

За хоби я можу визначити тільки таке:—розбираючи шкідливу повість В. Шишкова «Дикольче», Бескін вірно оцінює її і в достатній мірі дошкульно, але зовсім даремно він не зв'язав цей розбор з попередніми творами Шишкова. Шишков, автор декількох творів, де він реакційно змальовує селянство як «сплошную массу» і невірно описує революцію у Сибіру і багато іншого. Марксистська аналіза цих творів безумовно повинна була дати багато корисного і в той же час зробила б більш переконуючим роз-

бір «Дикольче», який, я повторюю, в цілому є правильний.

В останніх двох статтях книги Бескіна—«Букет оппортунистической критики» і «Кулацкий писатель и его правозащитник Полонский» розбираються статті Д. Горбова П. С. Когана, И. Розанова, Д. Кириева й В. Полонського про селянську літературу і селянських письменників. Тут особливо цінне і своєчасне є викриття опортуністичної суті висловів Полонського. Говорючи про завдання селянської літератури, Полонський у № 10 «Новый Мир» за 1929 р. заявляє: «Значение ее будет тем выше, чем лучше, полнее, конкретнее она покажет идеологическую сумятицу класса, неоформленность и противоречивость его мировоззрения, путаницу его философии. Ибо в этой противоречивости и неустойчивости художественной литературы отразится неустойчивость его социального бытия».

Цілком правий Бескін, коли, відмітивши це, він каже, «Полонский вместо лозунга социалистическо-строительной целеустремленности крестьянской литературы выбрасывает лозунг принципиальной путаницы и идеологической мешанины» (65 стор.). Цим—додамо від себе—Полонський визнає за необхідне не тільки друкування, а й популяризацію творів найшкідливіших виразників ідеології куркульства Н. Ключова, П. Орешина, С. Кличкова, В. Шишкова і інших у той час, коли ми проводимо ліквідацію куркуля як класу, на базі суцільної колективізації.

Книга Бескіна—цінний і потрібна, вона дійсно по-більшовицькому, різко і на весь голос ставить і вирішує найпекучіші питання. Будемо чекати на дальші випуски серії «Боевые вопросы коммунистической критики».

Г. Г.

С. СКЛЯРЕНКО. «Вітер з гір». Оповідання. «Книгоспілка». 1930 р. Стор. 138 тир. 4000, ціна 1 крб.

Одинадцять оповідань, що зібрані тут у цій збірці—«Вітер з гір», написані в різний час, починаючи від 1923 і аж до 1929 року, через те оповідання, як би сподівався читач, ні в якому разі не є продовженням тої творчої генези, що вплинув автор у своїй дебютній повісті «Тиха прістань»

і частково в нарисах «Три республіки». Вірніше, автор за принципом «від противного» видавши повість, вирішив подати «на втіху читачеві» і чорнові матеріали до неї, те, на чому письменник вправлявся. Навряд чи є радія видавати в 1930 році твори, написані сім років тому, коли вони не мають ні великої актуальності на сьогодні, ні становлять собою значного суто художнього явища в нашій літературі.

Отже, цілком ясно, що така різночасовість (1923-5-6-7-8-29 рр.), протягом якої були написані ці оповідання, відповідно позначилася, як на тематиці, так і на художніх засобах їх—вони дуже конгломеративні.

Наша думка про «Вітер з гір», як «чернетки», potwierджується, гадаємо, тим, що багато зауважень критиків про «Тиху пристань» та «Три республіки» цілком можна перенести й на цю збірку. Ось дуже вдала характеристика композиційних елементів збірки, що дав був Леонід Підгайний «Тихій пристані»:

«Насамперед вражає млявий, повільний темп розгортання дій, завантаженість описовим матеріалом, загалом бідність подій, брак динаміки, перевага статистичних моментів тощо. Все це так (а іноді й не так—К. М.), але самої констатації тепер не досить. Треба сказати ще, чому це так» (курсив мій. К. М.).

«Стилістика твору загалом нескладна, як нескладне й те соціальне середовище, з якого вона походить».

«У автора багато описовості, а в них деталізування. Це тому, що характер життя відносно статичний, з перевагою нерухомих речей, що довго займають одне місце, тому даються добре вивчити в найдрібніших деталях».

І, нарешті, повернемося трохи назад, ми цілком солідарні з Д. Підгайним щодо персонажів:

«Типаж даної повісти прикметний тим, що тут нема героїв, які підносилися б понад загал, організували б і рухали вперед. Тут усі живуть одноманітним, однотонним, для кожного суб'єктивним життям, але різним соціально...» (Л. Підгайний — «Наука дрібновласницького ідеалу», «Ж. Р.»

1929 р. № 10. Курсив мій—К. М.).

Зупинімося на останньому, на суб'єктивним, але різному соціально... Коли простежити за соціальним станом «Героїв» усіх оповідань, то ми помітимо, що вони дуже різноманітні. Тут є радянські службовці, так би мовити, дрібного калібру («Сонячний зайчик»), крупнішого («Бренять осокорі», «Директор», «День відпочинку» тощо), артисти («Вітер з гір»), селяни різних соціальних груп, міщани, горе письменники тощо. Про що це говорило? Ми кажемо «говорило», бо маємо на увазі перейдений етап письменника. Це значить, що Складенко, як автор, не міг знайти свого соціального ґрунту, а через те, зрозуміло, його персонажі не завжди були повнокровні, правдиві. Але він, як бачимо, досить ретельно шукав свою масу, щоб відобразити її у своїх творах, і, як здається нам, він знайшов у «Тихій пристані» цей ґрунт, цю масу.

«Тиха пристань» — «пристань, як певна ділянка експлуататорської системи, створювала свій ідеал тихого, затишного спокою й безтурботного, бездіяльного животіння, на основі «заощаджень», відірваних від рота робітника, — ідеал дрібнобуржуазного інтелігента — службовця...» (Л. Підгайний). Ось яка маса стала об'єктом для С. Складенка. Отже, чи станемо ми заперечувати цей конечний (умовно, звичайно) результат? Ні, бо автор, безперечно, вірно кваліфікує цю масу. Ми б ніколи не відмовилися мати свого доброго агента у ворожій нам таборі.

Відтак, на наш погляд, усі ті стилізові й композиційні властивості, відзначені від Л. Підгайного, що ми навели вище, закономірно привели автора через цю збірку до «Тихої пристані».

Лише так розглядаючи справу, ми не можемо заперечувати книжки «Вітер з гір».

Проте, читач певно помічає, в якій незначній частині — історично-літературній — ми відзначаємо позитивні риси книжки. По-як цим «Вітер з гір» віє слабкістю, а подекуди соціально-невизначністю, брудом («Сонячний зайчик», «Бренять осокорі»).

К. М.

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКА ХРОНІКА

МІЖРАЙОНОВА ГРУПА «МОЛОДНЯК» НА ЗАПОРІЖЖІ-ДНІПРЕЛЬСТАНІ.

З маси трудящих—робітничої й колгоспівської молоді зростають і приходять до пролетарської літератури нові літературні кадри. З боку пролетарських письменницьких організацій, як ніколи, на сьогодні потрібно максимум уваги, максимум роботи серед робітничо-колгоспівської молоді, як одному з кращих засобів виявлення та виховання початківців. Особливо це потрібно й доцільно по індустріальних центрах.

«Молодняк» має свої групи по таких містах, як Харків, Київ, Дніпропетровське, Миколаїв, Сталіне, Кременчук, Херсон тощо. Перспектива утворення груп по деяких містах Донбасу та Кривого Рогу—цілком реальна.

З погляду орієнтації на індустріальні центри Запоріжжя—Дніпрельстан має чи не найкращу базу для організації там групи пролетарських комсомольських письменників.

Справді, велетенське будівництво Дніпрельстану і промислового комбінату навколо нього, може постачити з одного боку кадри пролетарської літератури із самої гущі працюючого там пролетаріату, з другого боку,—багатющий індустріальний тематичний матеріал.

Вважаючи на все це, дотримуючись постанов свого першого Всеукраїнського з'їзду щодо керування масовим початківським рухом, «Молодняк» і вирішив організувати на Запоріжжі-Дніпрельстан свою міжрайонову групу. Це вирішення вже здійснюється практично. З 24-го серпня туди командировано товариша, на якого й покладено організаційне оформлення групи.

31-VIII—30 року вже відбулася нарада при Запорізькому ОК ЛКСМУ вкупі з Культпропом ОПК. Основним питанням порядку денного наради,—була реорганізація спілки письменників «СТРУМ», у міжрайонову групу комсомольських письменників «Молодняк».

В резолюції наради по цьому питанню читаємо:

«Вважаючи на те, що місцева спілка письменників-початківців «СТРУМ», будучи організаційно, а ідейно й поготові, відірваною від пролетарських літературних організацій всьукраїнського масштабу, від їхніх керівних органів у Харкові, не маючи чітко окреслених позицій в галузі мистецтва взагалі, в галузі творчої методи, шукання стилю, доби тощо, зокрема, не виконує та й не зможе виконати поважної ролі пролетарської письменницької організації, особливо тут—на території велетенського будівництва Дніпрельстану, промислового комбінату навколо нього й соціалістичного міста—нового Запоріжжя.

Тому нарада вважає за цілком доцільне й необхідне реорганізувати спілку письменників-початківців «СТРУМ» у міжрайонову (в зв'язку з ліквідацією округ) групу «Молодняк» на Запоріжжі-Дніпрельстані, приймаючи до уваги багаторічний досвід «Молодняка», як найстарішої на Україні пролетарської організації, що внесла в літературу і зуміла прищепити в усій своїй роботі бойові традиції комсомолу—бадьоре, життєрадісне світосприймання, творчий ентузіазм, чіткість класової установки».

Зробивши такі висновки, нарада намітила й конкретні заходи до практичної реорганізації СТРУМ'у.

До складу міжрайонової групи «Молодняк» на Запоріжжі-Дніпрельстан ввійдуть кращі члени запорізької спілки письменників-початківців «СТРУМ», відібрані за соцстаном, за спрямованням творчості, що відповідає вимогам «Молодняка» в цій галузі.

Де речі, кілька слів про сумну історію спілки «СТРУМ». Утворилася вона недавно, десня на початку біжучого року, на базі, так званого Запорізького Округового Літературного Об'єднання, яке животіло 3 роки (орга-

нізувалося в 1927 році) й померло, залишивши після себе погану славу.

Це вплинуло на роботу утвореної на його базі спілки «СТРУМ».

Відсутність достатньої громадської думки навколо спілки, часом обурливе, головотівське ставлення до неї з боку деяких округових організацій, та установ, безперечно гальмувало роботу. А з другого боку й сама спілка не зуміла побудувати масової роботи, не налагодила справу з мережею літературно-рецензентських туртків, як базою виховання нових літературних кадрів. У цьому відношенні спілка письменників-початківців «СТРУМ» цілком засвоїла, аж ніяк не похвальні традиції Округового Літературного Об'єднання—це замкнутість, академічність, відсутність чіткого організаційного та творчого спрямування.

Правда, спілка «СТРУМ» бралася виправляти хиби, засвоєні від попередника. Так, підчас уборочної кампанії, на село надіслали культбригади «Струмівців» задля культурно-побутового обслуговування колгоспників.

Але часто-густо ентузіазм «струмівців» потухав від бюрократизму та наплювательства до спілки, ставлення окремих відповідальних працівників округових установ Запоріжжя. Наприклад, коли «струмівці» порушили питання про видання літературно-художнього журналу й звернулися до Окрпрофради, щоб погодити цю справу, зав. Культсектором цієї Окрпрофради тов. Йоффе висловила таку свою думку:

— Я вообщє против всяких альманахов в Запорожьи. (Факти ці подаємо на підставі матеріялу, видрукованого в газеті «Червоне Запоріжжя» від 6-VIII—30 року).

А зав. Політосвітою тов. Губенко, що частенько бюрократично і з призириством ставився до «струмівців», підтримав тов. Йоффе, кажучи «струмівцям»:

— Коли ви мені будете набридати різними вашими літературними справами, то я вас вижену геть... (Там же).

Ніхто не гарантований, що таке відношення до справи утворення якнайліпших умов роботи письменників не буде продовжуватися й надалі, тому треба обов'язково звернути на це щонайпильнішу увагу при організації там міжрайонової групи «Молодняк». Треба широко інформувати громадськість Запоріжжя-Дніпрельстану про завдання та

значення групи пролетарських, комсомольських письменників «Молодняк» на терені такого велетенського будівництва.

Тому нарада рішуче висловила за те, аби організаційні збори групи, що мають днями відбутися, скликали разом з активом міськосередків ЛКСМУ та активом комсомольської організації Дніпрельстану.

Створення позитивної громадської думки навколо новоутвореної групи «Молодняк» є одна з перших передумов, що забезпечить її існування, поширення та творчий і організаційний зріст.

На терені Запоріжжя-Дніпрельстану є реальна можливість видавання літературно-критичного, громадсько-політичного місячника, в якому крім літературно-критичної продукції місцевої групи «Молодняк», та старіших груп міститиметься і цікавий бойовий матеріял про будівництво Дніпрельстану, промкомбінату, ілюструючи все це фотами з найхарактерніших моментів будівництва.

Не завадило б з третину матеріялу друкувати російською мовою. Таким чином можна пожвавити творчу роботу російської секції «Молодняка». Нарада в справі видавання журналу висловила цілком позитивну думку, формулюючи її так:

«Беручи на увагу, що будівництво на Запоріжжі-Дніпрельстані притягає широкі маси робітництва, та колгоспного селянства, в своїй масі некваліфікованого, й мало освіченого, серед якого обов'язково потрібна величезна робота, щодо притягання його до участі в національно-культурному процесі, як частині єдиного процесу соціалістичного будівництва, отже видавання тут, на Запоріжжі-Дніпрельстані літературно-художнього та громадсько-політичного місячника (розміром 5—6 др. арк.) на зразок журналу «Забой», який поруч із літературно-художнім матеріялом містив би нариси, замітки, фота про найцікавіші моменти будівництва; зацікавлював би масу будівників злободенним матеріялом будівництва й злободенними літературними питаннями,—видавання такого журналу конче потрібно.

Таким чином, журнал-місячник виконає тут свою поважну роль в справі нацкультурбудівництва, в справі просування української пролетарської культури в широкі робітничі маси».

В частині резолюції, що намічає практичні заходи організації та видання журналу, першим пунктом стоїть:

«Просити Центральне Бюро «Молодняка» при виділенні свого товариша на відповідального секретаря новоутвореної групи, мати на увазі, що він буде й відповідальним редактором новоутвореного журналу.

Просити Ц. Б. виділити товариша, який би зумів виконувати обидві ці відповідальні функції—редактора й керівника групи».

І далі:

«Журнал можна розпочати видавати навіть у жовтні—листопаді. Це все залежить од темпів, якими Ц. Б. «Молодняка» виділятиме редактора».

Слід поінформувати читача від себе, що умови для видання журналу безперечно є. Особливо не приходить ся турбуватися за кошти. Відповідна сума виділена й чекає на її використання.

При обговоренні питання про командировання на Запоріжжя-Дніпрельстан секретарем групи старого «молодняківця», нарада постановила:

...«прохати Ц. Б. «Молодняка» виділити й командировати до Запоріжжя товариша з харківської або київської групи, який би, працюючи тут відповідальним секретарем групи та відповідальним редактором журналу, зорієнтував би місцевих товаришів у сучасних літературних суперечках, дав би «молодняківський» напрямок усій роботі, так організаційній, як і творчій новоутвореній, а тому неміцної ще, в цьому відношенні, групи.

Термін перебування в Запоріжжі від Ц. Б. «Молодняка» мусить бути не менший півроку».

Ц. Б. «Молодняка» мусить негайно розв'язати всі ці питання.

Отже групу організовано. На обов'язок Ц. Б. «Молодняка» лягає завдання забезпечити керівництво й на фронті соціалістичного будівництва функціонуватиме нова ланка бойового загону в боротьбі за пролетарську літературу — пролетарських комсомольських письменників «Молодняк».

Ю. Костюк.

ХЕРСОНСЬКА ГРУПА «МОЛОДНЯК».

Вже щось із рік, коли не більше, як у Херсоні, портовому місті південної України, утворилося літоб'єднання — прибравши назву — «Молодняк». Бюро літоб'єднання звернулось із листом до Ц. Б. «Молодняка», повідомляючи про своє існування та бажання працювати.

Але частково, з вини Ц. Б., частково з вини самого літоб'єднання, що обмежилось лише одним листовим повідомленням, керівництва з центру воно не мало. Й до цього часу, варилось, як то кажуть росіяни — «в собственном соку». Все ж не вважаючи на відірваність од центру, на відсутність керівництва від ЦБ «Молодняка», літоб'єднання намагалось працювати й працювало, на скільки дозволяли тільки но згадані умови: влаштувало масові вечори в робітничому клубі «Металіст» з розбором творчої продукції своїх членів, організувало диспути на актуальні питання сучасного літературного життя. Загалом вся робота проходила за самоініціативою членів літоб'єднання. Не забуваючи, що літоб'єднання носить назву «Молодняк» і маючи «молодняківську» орієнтацію в питаннях творчої методи пролетарської літератури, доміантного стилю доби тощо, херсонське літоб'єднання уважно стежило за всією творчою та організаційною роботою організації комсомольських письменників. Так, на лабораторних заняттях групи пророблено основні доповіді, виголошені на 1-му Всеукраїнському з'їзді «Молодняка», що відбувся в січні ц. р.

Останніми часами літоб'єднанням зацікавився й ОК ЛКСМУ. При окружкомі комсомолу утворено постійну нараду в справах «Молодняка». Цей наш досвід рекомендуємо використати й іншим групам «Молодняка». В зв'язку з ліквідацією округ, із 1-го жовтня ц. р. нарада в справах «Молодняка» буде знаходитись при Херсонському районному комітеті ЛКСМУ, а сама група буде міжрайною.

В першій половині серпня Ц. Б. «Молодняка» надіслало свого представника в особі тов. Юрія Костюка. Літоб'єднання реорганізовано й офіційно вже оформлено в міжрайонну групу «Молодняка» на Херсонщині.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

Утворено орг'ядро групи (Орієнтовно п'ять чоловік). Решта товаришів, що тяжать до групи, оформлені в літературну студію «Молодняка», що з неї найближчим часом можна буде одержати поповнення групі творчими одиницями. Літературна студія складається з активу літературно-рецензентських гуртів, із виробничої молоді, студентів тощо.

Орг'ядро групи за соціальним станом на 60% складається з робітників. Те ж саме з партійно-комсомольським складом.

Відповідальний секретар Херсонської групи «Молодняка» — робітник, комсомолец, працює безпосередньо на виробництві. (Завод сільгоспмашин ім. Петровського в м. Херсоні).

На загальних (організаційних) зборах групи, скликаних разом з літстудією та активом міськосередків ЛКСМУ заслухали доповідь представника ЦБ «Молодняка» Юрія Костюка — «Завдання пролетлітератури реконструктивного періоду та завдання новоутвореної групи «Молодняка». В резолюції по доповіді тов. Костюка загальні збори групи схвалюють в основному літературно-політичну лінію ЦБ «Молодняка», лінію непримиренної боротьби за пролетарську літературу, проти збочень на літфронті, як теоретичного порядку так і творчого, що помічаються в деяких літорганізаціях («Нова Генерація», «Пролітфронт»).

Торкаючись завдань новоутвореної групи, доповідач од ЦБ «Молодняка» особливу увагу звернув на масову роботу й творчо-рецензентські гуртки при бібліотеках підприємств, робітничих клубів (у першу чергу), як на основну базу, що забезпечує існування, зріст і творчий розвиток організації комсомольських письменників і зокрема, херсонської групи.

Визнаючи це за цілком актуальне, загальні збори групи в резолюції на доповідь тов. Костюка акцентують на розгортання масової роботи, на організацію мережі творчо-рецензентських гуртків, забезпечуючи їм кадри керівників із членів групи та кращих, сильніших літстудійців.

Ухвалено 15-го вересня скликати конференцію літературно-рецензентських гуртків, разом з активом міськосередків ЛКСМУ та представників сільських РК ЛКСМУ Херсонщини.

Зокрема, запросити представників од херсонського зернорадгоспу «Перекоп», виноградного радгоспу «Перемога» та національних районів — Високопільського (німецький) та Каліниндорфського (єврейський). Ухвалено також на цю конференцію запросити доповідача від ЦБ «Молодняка» та чоловіка 5—6 поетів і прозаїків для літвиступів на підприємствах та робітничих клубах.

Все це група розглядає, як нові форми поживлення та підсилення роботи групи на периферії, а тим більше такої молоді, як херсонська. У плян групи внесли пункт про об'єднаний масовий вечір у приміщенні клубу «Металіст», вкупі з Миколаївською групою «Молодняка», для обміну досвідом масової, лабораторної роботи, маючи на меті повчитися в останньої, як старшої, що має вже майже трирічний стаж.

Ухвалено до поширеного пленуму ЦБ «Молодняка», що відбудеться (орієнтовно) в жовтні ц. р., видати творчий збірник-альманах, куди звійдуть кращі твори групи, писані українською та російською мовами. Зокрема, до збірника альманаху буде включено кращі уривки з колективної п'єси «За промфінплян», побудованою на матеріалах боротьби з проривом херсонського заводу сільгосп-машинобудівництва ім. Петровського.

Для підсилення відділу «З життя колективізованого села», на кошти ОК ЛКСМУ, 5-6 товаришів із членів групи, та кращих студійців командируються на півмісяця в найцікавіші з цього погляду місця на периферії округи.

Одною з важливих передумов роботи групи є створення навколо неї позитивної громадської думки. Така думка в Херсоні створена, хоча й не поширена в достатній мірі серед комсомольської маси. Конкретним наслідком такої громадської думки є наприклад відпуск окружкомом комсомолу коштів на потреби групи. Робітничий клуб «Металіст» віддав у користування групі кімнату, з якої утворено так званий «творчий молодняківський кабінет». Там щовечора кожен член групи та студійці, активісти літ. рец. гуртка зможуть проглянути свіжу літературну періодику, одержати консультацію з питань літератури.

В цьому кабінеті збирається група для лабораторної роботи.

Через ОК ЛКСМУ договорено про організацію при місцевій окружній газеті «Наддніпрянська Правда» літсторінки, що регулярно виходитиме два рази на місяць і буде друкованим періодичним органом групи. Першу літсторінку ухвалено видати на початку вересня, присвятивши її XVI МЮД'ові. Таку-ж літсторінку обіцяє й багатотиражка заводу ім. Петровського—що в зв'язку з проривом перетворилася на щоденну з 6000 тиражем, змінивши назву з «Лобогрійка» на «В атаку на прорив». В літсторінці заводської газети друкуватиметься головним чином актив літ. рец. гуртка та студійці, що працюють на тому ж заводі. З цих товаришів між іншим організовано так звану «ударну бригаду «Молодняка», що допомагає ліквідації прориву, постачає газеті відповідний матеріал, збирає та обробляє кореспонденції.

Ліквідація прориву, життя виробництва загалом, захоплює товаришів. Воно відтворюється в літпродукції. Прикладом член ударної бригади «Молодняка» друкує в заводській газеті вірш, присвячений проривові на заводі. У віршіві годі шукати «ах, яд любови». Автор звертається із доганою до робітників заводу ім. Петровського:

«Не виконали програму, ви промфінпляя проспали,—

Хіба ентузіясти ви, ударники хіба?

Забули про енергію, забули про запад ви—
Робітники петровці!

Ганьба!

Ганьба!

Ганьба!

І кінчає вірш закликком:

«Товариші, петровці!

Одкиньмо все вороже—

Вже сівалки чекають сестричок на ланах.
Робітники, петровці! Давайте переможемо,
Давайте-но проложимо в нове величний шлях!

Упадицтву не місце, не місце млявим на-
строєм

В країні Дніпрельстанів, колгоспів і Ша-
тур.

Робітники, петровці!—Качнемо жвавим
наступом

Рвонемо смілим наступом на штурм. На
штурм.

Отже, як бачите, групу організовано, оформлено. Група розпочала працювати.

Завдання ЦБ «Молодняка» зберегти належне керівництво й цим забезпечити існування ще одної ланки в загальному ланцюгові боротьби комсомолу за зробітничення літературних кадрів, за розквіт пролетарської літератури.

„МОЛОДНЯК“ НА ЛІКВІДАЦІЇ ПРОРИВІВ.

На відозву ЦК ВКП(б) від 3 вересня, «Молодняк» відповів мобілізацією всіх сил на боротьбу за ліквідацію прориву і виконання завдань 3-го року п'ятирічки. Окремі товариші-молодняківці взялися за роботу по ліквідації прориву на Донбасі, тощо.

На ліквідації прориву в цукровій промисловості працюють т.т. Гончаренко Ів. та Бойко Ів.

Тов. Усенко ввесь час працює на Донбасі, організував у Сталіному групу «Молодняк» і притягнув її до активної боротьби на вугільному фронті.

Тов. Ключа разом з «Київ-Молодняк» розгортнув широку роботу на київських підприємствах, а зараз командирований на Донбас.

Таким чином Харківська група «Молодняк» кинула головні сили на допомогу периферійним групам, активізуючи робітничі літературно-рецензентські гуртки на заводах і фабриках.

Маючи в центрі уваги боротьбу за вугіль. «Молодняк» командировав на Донбас ударну бригаду з 12 товаришів.

Там зараз працюють: Усенко й Ключа—в Сталіному, Радченко—Кадіївка, Бакун—Макіївка (пішов на підземні роботи—в забой), Обідний—Кадіївка, Фомін—Рикове, Трубілаїні—«Красний Луч», Гримайло—Горлівка, Гудим—Чистякове, Воскресенко—Горлівка, Мускін—Рикове, Шеремет—Макіївка.

Крім того, тов. Крижанівський за дорученням ЦБ укладає збірку поезій про вугіль. Тов. Гончаренко збірку пісень «Вугільна п'ятирічка» в Зроки. Ці збірки має видати ДВО в ударному порядку. Вже надходять поезії з Києва й Кременчука.

«Молодняк» викликав на соціалістичне змагання літорганізацію «Забой» і прийняв виклик РАПП'у.

З М І С Т

	Стор.
Єв. Фомін—Гава Хлюст	3
Ст. Крижанівський—Рядки петиту	13
Дм. Надіїн—Ім. Андре Марті	14
Бор. Павлівський—Зростання	15
Петро Радченко—Залізні шори	18
В. Шопінський—Пеони	32
Нечипір Видошенко—До гурту	61
Підсумки партійних з'їздів	73
А. Клоччя—Анатоль Шиян	87
Серед книжок та журналів: І. П'ятківський—	
Сава Божко—„В степах“: Гельфандбейн—І. Маловічко—	
„Головам на плечах“: Костевич—Чехов Антін—„Мужики“: М.	
Базилевський—„Пошились у дурні“: Г. Г.—„Йосип Бескін—	
„Кулацкая художественная литература и оппортунистиче-	
ская критика“: К. М.—С. Складенко—„Вітер з гір“	97—106
Літерат.-мист. хроніка:—Ю. Костюк—Міжрайонна	
група „Молодняк“ на Запоріжжі-Дніпрельстані: Херсонська	
група „Молодняк“; „Молодняк“ на ліквідації проривів . . .	107—111

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

ІЛЮСТРОВАНІЙ ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИЙ
ТА ЛІТЕРАТУРНИЙ ДВОТИЖНЕВИК

„СЕЛЯНСЬКИЙ ЖУРНАЛ“

Журнал присвячено в основному питанням соціалістичного будівництва та культурної революції. В живій літературній формі, в формі нариса, фейлетона, фотоогляду.

„СЕЛЯНСЬКИЙ ЖУРНАЛ“

ПОКАЗУЄ досягнення нашого господарчого й культурного будівництва.

ВИСВІТЛЮЄ на конкретних фактах соціалістичну перебудову села, досягнення й хиби в цій царині.

ЗНАЙОМИТЬ селянство з життям та працею робітництва радянських фабрик і заводів, з життям та боротьбою трудящих за кордоном.

ПОДАЄ найновіші досягнення так радянської техніки, як і техніки передових капіталістичних країн.

ЗНАЙОМИТЬ читачів з новою художньою літературою так українською, як і перекладною.

МІСТИТЬ повісті, оповідання, гуморески, фейлетони, нариси, дописи, шаржі, фотографії.

Річні передплатники „СЕЛЯНСЬКОГО ЖУРНАЛУ“, надіславши доплату 60 коп. на рік,

ОДЕРЖАТЬ бібліотечку найкращих творів сучасного письменства.

У М О В И П Е Р Е Д П Л А Т И :

На 1 рік	2 крб. 40 коп.
„ 6 міс.	1 „ 20 „
„ 3 „	— „ 60 „
„ 1 „	— „ 20 „

Ціна окремого номера 10 коп.

Журнал видає видавництво „РАДЯНСЬКЕ СЕЛО“

Передплату можна здавати до місцевої пошти сільсько-стопанам, громадським розповсюдникам „РАД. СЕЛА“ та надсилати до вид-ва на адресу:

Харків, Пушкінська, 24, вид-во „РАДЯНСЬКЕ СЕЛО“.